

Lapjalan Leimo

N:o 3-4 2016 7€

**Kyykkäkisa
antoi vauhtia
heimopäiviin**

SISÄLTÖ

Aila-Liisa Laurila: Karjalan Sivistysseuran heimoviikonloppu ja 110-vuotisjuhlat onnistuivat erinomaisen hyvin Vaasassa	48
Aila-Liisa Laurila: Tutkija Pekka Nevalaisen juhlaesitelmä ”Kauppa se oli joka kannatti. Karjalaisten liiketoimintaa Suomessa”	54
Aila-Liisa Laurila: Teuvalainen Anna-Liisa Luukkonen o.s. Mattinen kertoo karjalaisesta suvustaan ja omasta elämästään	56
Seija Jalagin: Oulun yliopiston tutkija selvittää Suomeen saapuneiden ja edelleen Ruotsiin lähteneiden pakolaisten historiaa	58
Aila-Liisa Laurila: Venäjä yrittää rajoittaa Suomalais-ugrialaisten kansojen VII maailmankongressiin Lahteen saapuvien delegaattien määrää	60
Aila-Liisa Laurila: Kalevalaisten Naisten puheenjohtaja Ildikó Lehtinen on kiertänyt ympäri maata kertomassa kielisukulaisista	62
Aila-Liisa Laurila: Pirkkalalainen Raija Järvinen, o.s. Piipponen, innostui vasta viisikymppisenä tutkimaan omaa karjalaista taustaansa	64
Mitro Repo, Matti Jakosuo, Pentti Jormanainen: Tuonilmaisiiin ovat siirtyneet jyväskyläläinen Arvi Jakosuo ja Nurmoilasta Mikkeliin päätyneet Aleksi Žerbin	66
Eeva-Kaisa Linna: Karjalaisten VIII kerähdä vaati perustuslakiin muutosta, joka mahdollistaa karjalalle valtiollisen kielen aseman Karjalan tasavallassa	72
Laukunkantajat: Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna ja suojärveläistaustainen Eila Jahn keskustelevat karjalaisuuden tulevaisuudesta	75

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

KSS:n voittojoukkueessa pelasivat Pauli Timonen, Kai Peksujeff, Pekka Pamilo ja Aleksi Paajaste.

Kuvaaja:

Aila-Liisa Laurila

Tarjota juttua lehteen

Karjalan Heimossa julkaistaan toimituksen harkinnan mukaan myös lukijoiden kirjoituksia sekä karjalaisyhdistysten ja sukuseurojen tapahtumailmoituksia.

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2016

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Taitto alkaa	Lukijoilla (viikko)
5-6	04.06.	06.06.	26
7-8	06.08.	08.08.	35
9-10	24.09.	26.09.	42
11-12	12.11.	14.11.	49

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 97. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €,
1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D
00160 Helsinki
puhelin (09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti ja to klo 10-15,
heinäkuussa suljettuna.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €,
opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy
jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 20. huhtikuuta 2016

Karjala on niin parasta

Karjalan Sivistysseura ry:n 110. vuosikokouksessa lastattiin *Karjalan Heimon* päätoimittajan päälle paineita. Seuran hallitus esitti kokoukselle, että otettaisiin käyttöön uusi jäsenmaksukategoria. Seura haluaa nyt houkuttaa riveihinsä nuoria ja ottaa siksi käyttöön uuden, 15 euron jäsenmaksun opiskelijoille.

Kokouksen puheenjohtajana toiminut **Seija Jalagin** sanoi päätöksen päätteeksi, että nyt päätoimittajalle annetaan paineita julkaista *Karjalan Heimossa* entistä enemmän sellaisia juttuja, jotka kiinnostavat nuoria. Pallosta pitää tietenkin ottaa koppi ja tehdä työtä käskettyä.

Aivan aluksi ajatukset louskuttavat vähän tyhjää: millaiset jutut tai aihepiirit ovat sellaisia, jotka olisivat jollakin tapaa karjalaishenkisiä ja nuoria kiinnostavia. Siksi pitääkin ehkä heittää pallo edelleen itselleen nuorille, jotka jo toimivat seurassamme tai lähellä sitä. Heidän kannattaa nyt olla aktiivisia ja vinkata toimitukselle tai jopa itse avustaa toimitusta kirjoittamalla juttuja heitä itseään kiinnostavista aiheista. Sillä tavalla saadaan kaikkein parhaiten selville, millaisista asioista ja millaisia juttuja nuoret haluavat lukea.

Kun mukana on innostus ja palo, voi roihu syttyä vahvaksi. Niin Karjala-harrastuksissakin. Olen aivan hiljattain tavannut henkilön – tai ehkä useankin, jonka kotona ei lapsuudessa puhuttu karjalaisuudesta mitään. Sellaisessa ympäristössä käy väistämättä niin, että ketju katkeaa, eikä perinne siirry seuraaville sukupolville.

Joskus vanhemmat tarkoittavat vain hyvää. Erilaisuutta on joskus vaikea sietää ja joku voi joutua ilman todellista syytä kiusatuksi ja syrjityksi, jos itsetunto on hauras. Tämän hiljattain tapaamani henkilön kohdalla kävi niin onnellisesti, että hän kiinnostui juuristaan. Hän liittyi erilaisiin karjalaisryhmiin ja alkoi perehtyä kaikkeen mahdolliseen kirjalliseen aineistoon. Hän löysi elämänsä uuden mahdollisuuden sisällön. Hän sai juuri sellaisen janon, jota hyvät lehtijutut, niiden tarjoama tieto ja tunne parantavat.

Siksi karjalaisuutta ei saisi perheissä pitää piilossa vaan avata nuorille niin paljon kuin mahdollista. Kyse ei ole pelkästään menneisyydestä vaan elävästä nykypäivästä.

Sivistysseura houkuttelee nyt nuoria mukaan toimimaan myös gradu- ja Wikipedia-kilpailuilla. Toivottavasti mahdollisimman moni huomaa ne ja osallistuu. Uskon, että Wikipedian kääntämiseen karjalaksi voivat nuoret ja vanhat osallistua parhaiten yhteistyössä. Toivottavasti kielitaitoa, intoa ja osamista löytyy.

Myös kesän kielikurssit odottavat uusia opastajia mukaan. Sillä tavalla kielitaito karttuu.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Kauppapuistikko 31:ssä sijainneen Raittiusyhdistys 2:n talon nykyisen talon edustalla pidetyssä laatan paljastustilaisuudessa lauloi Oma Pajo -kuoro ja Eeva-Kaisa Linna puhui. Kuvassa vasemmalla airut Otto Paajaste ja hänen vieressään laatan Mari Rajamaan kanssa paljastanut Kai Peksujeff.

Heimopäivien vieraat lämmittivät tunnelman rennoksi ja iloiseksi

110-vuotias sai upeat juhlat Vaasassa

Jäitkö pois Vaasan heimopäiviltä? Tämä juttu kertoo, mistä kaikesta jäit paitsi. Karjalan Sivistysseuran 110-vuotisjuhla oli onnistunut kokonaisuus, jossa tavattiin paljon tuttuja ja saatiin uusia ystäviä.

Perjantai-iltana 8. huhtikuuta kuului vaasalaishotellin käytävillä iloisia tervehdyksiä ja nähtiin lämpöisiä halauksia. Itse asiassa kaikki alkoi jo matkalla heimojuhla-kaupunkiin, Vaasaan. Karjalaisvieraat olivat matkustaneet koko yön Petroskoista. Suomen puolella nousiin aamulla junaan ja törmättiin tuttuihin, joilla oli sama matka ja määränpää.

Vaasan kaupungin vastaanotolle mentiin suurina ryhminä vilkkaasti keskustellen ja kuulumisia vaihdellen. Sivistystoimen toimialajohtaja **Christina Knookala** tarjosi makoisat

Tässä sijainneen Raittiusyhdistys 2:n talossa Kauppapuistikko 31:ssä pidettiin huhtikuussa 1906 kokous, jossa päätettiin perustaa Vienan Karjalaisten Liitto. Laatan paljastivat Mari Rajamaa ja Kai Peksujeff.

Tällainen teksti on laatussa, joka kiinnitettiin Kauppapuistikko 31:ssä sijaitsevan entisen Raittiusyhdistys 2:n talon erkkeriin.

syötävät ja kiinnostavan esittelyn Vaasan seudusta, historiasta ja nykypäivästä. Hän kutsui kaikki tutustumaan Vaasan saaristoon kesällä ja etenkin ne, jotka eivät ole siellä ennen käyneet.

Maaherrantalossa oli paljon kiinnostavaa nähtävää. Esimerkiksi yksi kulmahuoneista näyttää edelleen samanlaiselta kuin siihen aikaan, kun marsalkka **Man-nerheim** työskenteli siellä. Pääsalin kristallikruunujen alla saatiin myös ensimmäiset

maistiaiset Oma Pajo -kuoron laulannasta ja Sattuma-yhtyeen soitannasta. Näitä petroskoilaistaitureita nähtiin ja kuultiin useaan otteeseen viikonlopun aikana eri tilaisuuksissa ja kaupungin palvelutaloissa.

Sekä **Ljubov Nikitinan** johtama Oma Pajo että **Arto Rinteen** luotsaama Sattuma herättivät suurta ihastusta. Oma Pajo koostuu laulajista, jotka työskentelevät päätyökseen monissa eri ammateissa, lääkereinä, opettajina, toimittajina jne. Sattuma on perhebandi, joka esiintyi tällä kertaa triona. Siihen kuuluu myös Arto Rinteen

Olga Kokkoeva toi Karjalan kielen kodin tervehdysten Heimojuhlaan. Hän kertoi **Kinnermäen talossa** pidettävistä kielikursseista ja sanoi, että talo on kaikkien karjalan kielen murteiden koti.

tytär **Eila Rinne**, joka ei nyt päässyt mukaan työkiireiltään Pietarin Suomi-koulusta. Paikalla olivat isä ja poika **Dmitri Demin** ja **Vlad Demin**.

Lauantaiaamuna alkoi kuulua kyykkien kolina Kasarmintorilta. Toisistaan mittaa ottivat Karjalan Sivistysseuran ja Vaasan Karjala-seura ystävällismielisesti näytösotetelussa. Juhlivan Sivistysseuran edustajat **Alexi Paajaste**, **Kai Peksujeff**, **Pekka Pamilo** ja **Pauli Timonen** nappasivat selvän voiton luvuin -1 vastaan -32. Vaasalaisten

Voittaneen KSS:n kyykkäjoukkueen kisaaja Pauli Timonen suunnittelee taktiikoita.

Sattuma-yhtye pääsi sunnuntain Heimojuhlassa komealle lavalle soittamaan. Triona esiintyneessä bändissä olivat paikalla Vlad Demin (vas.), Arto Rinne ja Dmitri Demin.

Oululaiset Pohjois-Viena-seuran edustajat Anja Suvanto (vas.) ja Kerttu Nurmela toivat Sivistysseuralle lahjaksi Toripolliisipatsaan pienoismallin.

Yrjö (vas.) ja Pentti Kirjasuo-Kiriloff selvittävät oman sukunsa eli Torvisten juuria sekä Anni Kiriloffin elämäntapaheita.

Markus Huovinen (vas.) ja Martti Saavinen onnittelivat juhlassa Karjalan Sivistysseuraa. Pöytästandardia koristaa Osmon solmu.

joukkueessa pelasivat **Urpo Kiuru, Jesse Laurén, Anja Paksu** ja **Raija Rapo**.

Voittajaryhmä kertoi omiksi valteikseen hyvän paineensietokyvyn ja erinomaisen taktisen suunnittelun. Vaasalaiset muistuttivat, että Alekski ja Kai ovat oikeasti vaasalaisia ja olivat pelin ajan vain lainassa Sivistysseuran joukkueessa.

– Kyykkä on mahtava taktiikka- ja voimapeli sekä vanha perinnepelejä, sanoi vaasalaisjoukkueessa pelannut 27-vuotias Jesse Laurén, jonka kummisetä toi mukaan jo pikkupoikana.

Nyt hän haluaisi SM-tason kisoihin.

Noin 15 vuotta pelannut Anja Paksu pitää kyykkää kivana liikuntana, jonka parissa tapaa mukavia ihmisiä. Vaasalaiset pelaavat kesäisin aina tiistaisin asevelikylän urheilukentällä ja esimerkiksi ystävyysoteluja laihialaisten kanssa. Nuoria halutaisiin houkutella mukaan lisää.

Samaan aikaan alkoivat myös kokoontua eri sukuseurat, alaosastot ja muut ryhmät tapaamiinsa Vasa Övningskola Gymnasiumin luokkiin. Portaikkoon pystytetyssä

roll-up-näyttelyssä pääsi tutustumaan Karjalan Sivistysseuran 110-vuotiseen historiaan. **Tuulikki Hallan** johdolla kootussa näyttelyssä seuran tarinaa kerrottiin sanoin ja kuvin.

Torvisten sukuseuran kokouksessa **Yrjö Kirjasuo** alusti **Anni Kiriloffista**, ja asiantuntijana oli mukana myös **Senni Timonen**.

Puheena oli muun muassa Kiriloffin laulama *Kantele*-runo, jota pidetään hä-

Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa Leo sai Eeva-Kaisa Linnalta kutsun Sivistysseuran kunniajäseneksi numero 51. He julkaisivat myös karjalaisseurojen yhteisen julkilausuman.

nen runonäytteistään eloisimpana sekä Kiriloffin laatima itkuvirsi pakolaisuudesta.

Vuokkiniemi-seura piti vuosikokouksensa, jossa vaihtui seuran puheenjohtaja. **Jyrki Mäkelän** paikan sai **Asmo Kallio**, joka on toiminut aiemminkin seuran puheenjohtajana. Mäkelä jatkaa hallituksessa samoin kuin **Sari Heimonen**, **Raisa Loginov**, **Seppo Kannelsuo** ja **Tuula Takamäki** sekä varalla **Pauli Laukkanen**. Uutena hallitukseen tuli **Ritva Rajander-Juusti**.

Karjalan Sivistysseuran vuosikokouksessa yhdistyksen hallintoon tuli vain pieniä muutoksia. Puheenjohtajana jatkaa **Eeva-Kaisa Linna**. Hallituksesta jäi pois vain **Markku Pottonen** ja hänen tilalleen valittiin **Outi Homanen**.

Illanvietossa soi musiikki sekä kuultiin tarinoita ja tervehdyksiä. Terveiset lähetettiin muun muassa **Jukka Akimov**, joka ehdotti rajan molemminpuolisia karjalaisia yhdistämään äänensä kaikkien karjalaisen puolesta ja tukemaan heimouden hengessä toinen toisiaan piinallisia ongelmia ratkottaessa.

– Vaikka meitä historiallisen vääryyden mukaisesti on eroteltu, silti tänä päivänäkin meitä kaikkia yhdistävät monet karjalaiseen identiteettiin kuuluvat yhteiset luonteenomaiset piirteet sekä meitä vaa-

Tuulikki Halla esittelee Sivistysseuran toiminnasta kertovaa näyttelyä toimittaja Olga Melentjevalle.

Maaherrantalossa pidetyllä Vaasan kaupungin vastaanotolla saivat arkkipiispa Leo ja kaikki muut vieraat nauttia runsaista pöydän herkkuantimista. Vasemmalla Markus Huovinen Huovisten sukuseurasta ja Valentina Kovalenko Uhut-seurasta.

nivat vaaratkin ovat melkein samanlaisia, varapuheenjohtaja **Pekka Vaara** luki Aki-movin tervehdyksestä.

Sivistysseura muisti ansioituneita toimijoita. Se palkitsi ansiomerkillä **Valentina Karakinan**, **Olga Karlovan** ja **Ville Vaaran**. Valentina ja Olga tunnetaan osaavina kielikurssiopettajina ja Ville miehenä, joka takoi seuralle Sammon, Sampo-tietokannan. Siinä on tällä hetkellä 12 000 asiakirjaa. Alkuaan hän tuli seuraan digitoimaan vanhoja valokuvia ja luomaan kuva-gallerian sekä teki Carelica-kirjastojärjestelmän ja nettisivut.

Kunniajäseneksi kutsuttiin arkkipiis-

pa **Leo**. Arkkipiispan johtama Karjalan Kielen Seura sekä Karjalan Sivistysseura ja Karjalan Liitto antoivat yhteisen julkilausuman. Sen mukaan ne pitävät tärkeinä ponnistuksia karjalaisuuden vahvistamiseksi sekä karjalan kielen ja nykykulttuurin kehittämiseksi.

– Itä-Suomen yliopistossa on Suomen ainoa karjalan kielen professuuri mutta ei karjalan kielen huoltoon keskittyvää elintä. Edelleen odottemme kielilautakunnan perustamista. Sen luonteva paikka olisi juuri Itä-Suomen yliopistossa, yhdistykset toteavat.

– Kielen oppiminen ja kehittyminen

Sali täyttyi Sivistysseuran 110. vuosikokouksen aikaan. Edessä Tamara Ščerbakova, Valentina Karakina ja Aleksi Karhu.

Klementjeffien ja Uhtuan Mitrofanoffien sukutapaamiseen osallistuivat Essi Rajakangas (vas.), Pirjo-Liisa Kotiranta, Minna Siikaluoma, Anna-Maija Siikaluoma, Risto Jekunen ja Eeva-Kaisa Linna.

edellyttävät karjalan kielellä julkaistuja kirjoja, lastenkirjoja, sarjakuvia, lehtiä, radio- ja tv-ohjelmia, musiikkia ja kulttuuritarjontaa. Kaikkia näitä on lisättävä ja kehitettävä. Näkemyksemme mukaan kehittämisen tulee tapahtua eri tahojen välisessä yhteistyössä ja erityisesti Karjalan tasavallassa asuvia karjalaisia kuunnellen.

Juhlaviikonloppuna esiteltiin myös gradukilpailu ja Wikipedia Karjalaksi -kilpailu. Gradupalkintoon on varattu 2 000 euroa ja Sivistysseura odottaa ehdotuksia 30. syyskuuta asti. Tavoitteena on löytää ansiokas, jollakin tapaa karjalaisuutta käsittelevä pro gradu -tutkielma, joka on

hyväksytty joko viime tai tänä vuonna. Lisätietoja antaa hallituksen jäsen **Pekka Pamilo**, osoite pekka.pamilo@helsinki.fi.

Karjalankielisen Wikipedian kirjoittaminen on alkanut jo vuonna 2007. Se on vielä hautomossa ja valmistumista halutaan vauhdittaa.

– Hautomossa on kolme karjalankielistä Wikipediaa: vienankarjalaksi (*krl*), livvinkarjalaksi (*olo*) ja lyydiiksi (*lud*). Maaliskuussa 2016 vienankarjalaisessa versiossa oli noin 1 300 kirjoitusta, livvinkarjalaisessa 800 ja lyydiläisessä 30. On osoittautunut, että teknisistä ja muista syistä on

Wikipedia-kisa

- ▶ Käydään yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston Kiännä-hankkeen kanssa.
- ▶ Kilpailuun osallistuvien tulee toimittaa sähköpostitse 30.11.2016 mennessä Karjalan Sivistysseuraan (toimisto@karjalansivistysseura.fi), cc Ilja Moshnikov (ilja.moshnikov@uef.fi), (Itä-Suomen yliopiston Kiännä-hanke) seuraavat aineistot:
 - ▶ Luettelo artikkeleista sekä tiedostona tekstit, jotka on tuottanut aikavälillä 11.4.-30.11.2016 Wikipediaan. Yhden artikkelin tulee sisältää vähintään 150 sanaa tai 7-8 virkettä.
 - ▶ Käyttäjätunnuksensa (osallistujat tuottavat tekstinsä suoraan Wikipediaan), jotta arvioijat voivat tutustua kilpailuun osoitettuihin artikkeleihin Wikipedia-ympäristössä.
 - ▶ Apurahojen jakamisesta päättää joulukuussa 2016 Karjalan Sivistysseuran hallitus.
 - ▶ Kilpailussa palkitaan kolme tuotteliainta kirjoittajaa Wikipedia-apurahalla siten, että ensimmäinen palkinto on 500 euroa, toinen 300 euroa ja kolmas 200 euroa.

helpompi kehittää oma Wikipediansa kullekin murteelle, jolla on oma ISO-koodi, kertoo Itä-Suomen yliopistossa väitöskirjaa valmisteleva **Ilja Moshnikov**.

Moshnikovin mukaan tarvitaan riittävä määrä artikkeleita, käyttöliittymätekstejä käännettyinä sekä riittävä käyttäjäaktiivisuus ennen kuin uusi Wikipedia julkaistaan itsenäisenä tietosanakirjana. Kahden karjalankielisen projektin osalta (olo ja krl) aktiivisuus on suhteellisen hyvä, mutta lisää tarvitaan.

Hautomoon voi päästä luomalla tilin osoitteessa <https://incubator.wikimedia.org>. Kilpailussa palkitaan kolme tuotteliainta kirjoittajaa Wikipedia-apurahalla siten, että ensimmäinen palkinto on 500 euroa, toinen 300 euroa ja kolmas 200 euroa. Apurahojen jakamisesta päättää joulukuussa 2016 Karjalan Sivistysseuran hallitus. Päätösehdotukset valmistellaan yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston Kiännä-hankkeen kanssa. Kaikille kilpailuun osallistuneille postitetaan vuoden 2017 *Karjalan Heimo* -lehti (kuusi numeroa).

AILA-LIISA LAURILA
Teksti ja kuvat

Dosentti Pekka Nevalainen kertoi juhlaesitelmässään vienalaisten liiketoiminnasta Suomessa

Laukkukauppiaista menestyviksi teollisuusmiehiksi

Nykyajan vihapuheet niin sanottuja muukalaisia kohtaan eivät ole uusi ilmiö. Jo 1900-luvun alussa Suomessa kiertäneitä laukkukauppiaita sanottiin epäluotettaviksi huijareiksi, kulkutautien levittäjiksi ja sortovuosina jopa tsaarinvallan käytyreiksi.

Näin kertoi filosofian tohtori, dosentti **Pekka Nevalainen** juhlaesitelmässään Vaasan heimo-päivillä. Toisaalta laukkukauppiaiden kansansuosio oli suomalaiskyllissä Nevalaisen mukaan suuri. Kulkukauppiaat tarjosivat erinomaista palvelua: toivat suoraan kotiin, syrjäisiin salokyläihin, hyödykkeitä kankaista silmäneuloihin asti.

– Kaupalla ansaittiin 1900-luvun alussa hieman yli puolet koko Vienan laskennallisista rahatuloista. Ja kun tämä toiminta keskittyi alueen läntisimpiin kuntiin, se merkitsi sitä, että erityisesti Vuokkiniemen ja Uhtuan rahvaalle kaupankäynti Suomessa muodosti pääelinkeinon pitkät ajat, Nevalainen sanoi.

Laukkukauppaa harjoitettiin seudulta, joka sijoittui Suomen rajan sekä pohjoisessa Pääjärven, Tuoppajärven ja Kuittijärven valuma-alueiden väliin. Suomeen otettujen passien määrän mukaan kaupoille lähdettiin eniten Uhtualta, Vuokkiniemestä, Kontokista, Kiestingistä, Jyskyjärveltä, Pistojärveltä ja Oulangasta.

Aunuksen tärkein laukkukauppa-alue sijoittui kuvernementin pohjoisreunalle Poventsan kihlakuntaan, Porajärven, Repolan ja Rukajärven kuntiin.

Haettujen ja myönnettujen passien mukaan Suomessa liikkui vuosittain 900–1 000 vienalaista miestä. Kun mukaan lasketaan arviolta 200–300 Aunuksen miestä, itäkarjalaisia kulkukauppiaita kulkui Suomessa vuosittain yhteensä 1100–1800.

Laukkukauppiaiden määrä oli Nevalaisen mukaan suurimmillaan vähän ennen ensimmäistä maailmansotaa. Kauppamatkat ulottuivat laajimmillaan jotakuinkin jokaiseen Suomen kulmaan, Ahvenanmaalle asti. Nevalaisen mukaan Hämeessä ja Pirkanmaalla ”laukkuryssien” työskentely ei onnistunut. Kansanluonteet eivät oikein soveltuneet yhteen.

– Viipurin läänissä aukkoja kuitenkin oli Kannakselta Raja-Karjalaan asti. Siellä liikkui omaakin väkeä myyskentelemässä ja sitä paitsi syvältä Venäjän keisarikunnasta saapuneita asioitsijoita tataareja myöten.

Miksi laukkukauppiaita sitten vainottiin tai ainakin ahdisteltiin jollakin tapaa? Viranomaiset hyökkäsivät Karjalasta tulleita kauppiaita vastaan, samoin suomalaiset kauppiaat. Syy on yksinkertainen, sillä lukuun ottamatta muutamaa vuotta 1900-luvun alussa itäkarjalaisten Suomessa harjoittama laukkukauppa oli laitonta. Se oli ulkomaalaisilta kiellettyä.

Suomen kaupallisissa oloissa tapahtui 1850-luvun lopusta lähtien suuria muutoksia, sillä vuosina 1859 ja 1879 annetuilla säädöksillä maakauppa eli maaseudulla käyty vähittäiskauppa asteittain vapautui. Aikaisemmin oli ollut lupa asioida vain kaupunkien myymälöissä ja markkinoilla.

Itäkarjalaisten Suomessa harjoittama kaupankäynti alkoi 1800-luvun jälkipuolella siirtyä kulkukaupasta myymälätoiminnaksi. Aluksi karjalaiset perustivat maakaup-

poja kantasuomalaisten nimissä, sillä vuoden 1859 asetus edellytti kauppiailta Suomen kansalaisuutta.

Varsinainen tulva kauppaliikkeiden perustamisessa tapahtui vuoden 1879 jälkeen, koska silloin annettu asetus elinkeinonvapaudesta helpotti suuresti yrittämistä. Suomessa laillisella luvalla oleskelevat saattoivat anoa kauppias lupaa. Ensimmäiset kiinteät kaupat perustivat miehet, joilla oli pysyvä elinpaikka tavaravarastoineen ja joiden rengit kiersivät kaupustelureissuilla.

Vienan eri alueilta kotoisin olleille kauppiaalle vakiintui tiettyjä reviierejä Suomessa. Uhtualaisia kauppiaita toimi laajimmin Varsinais-Suomesta Lappiin asti. Vuokkiniemeläisiä keskittyi etenkin Etelä-Pohjanmaalle, Kainuuseen ja Koillismaalle. Kontokin väkeä toimi Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Samoilla alueilla liikkui Aunuksen Repolan miehet.

Kiestingin ja Oulangan kauppiaat myöhästyivät Nevalaisen mukaan liikkeelle lähdössä ja siksi heille jäivät ruotsinkieliset rannikkoalueet ja Ahvenanmaa.

Yhden arvion mukaan Vaasan läänissä toimi ensimmäistä maailmansotaa edeltä-

Vaasan Heimojuhlassa esitelmöinyt filosofian tohtori Pekka Nevalainen on kirjoittanut itäkarjalaisten liiketömminnasta kirjan, joka julkaistaan tämän vuoden lopulla.

neinä vuosikymmeninä vähintään 50 itäkarjalaista maakauppiasta eli peräti kymmenisen prosenttia kaikista kauppiasta. Vienalaisilla oli oma asemansa ja merkityksensä vähittäiskaupassa monissa Pohjanmaan pitäjissä, esimerkiksi Isojoella, Jurvassa, Kauhavalla, Laihiolla, Nivalassa, Teuvalla, Vaasassa ja Ähtärissä. Kauppiassukujen nimiä olivat Andronoff, Lesojeff, Lipkin, Mitrofanoff ja Remsujeff.

Suorastaan suurliikemieheksi edennyt vuokkiniemeläinen Kirill Lipkin aloitti kaupanpidon Vöyrissä aitassa ja repolainen Wasili Mawrojeff Lieksassa vaatimattomassa piharakennuksessa. Lipkin oli aikoinaan osakkaana ainakin 14 yrityksessä Vöyrin seudulla. Monet yrityksistä olivat lyhytikäisiä. Hanke saattoi kaatua vuodessa tai kahdessa, jopa ennen kuin kaupalle oli edes haettu lupia.

Menestyjiin kuului esimerkiksi Ivan Mitrofanoff, joka omisti 1800-luvun lopulla useita myymälöitä Laihiolla ja ympäristössä sekä hänen poikansa Aleksei Mitro Jyväskylän seudulla. Rovaniemellä pärjäsi Leontej Tichanoff ja Sofronoffit Satakunnassa. Liikesuvuiksi kasvoivat Mau-

raset/Maurot Pohjois-Karjalassa, Ipatoffit/Ipatit Kainuussa sekä Ahavat ja Rajamaat Koillismaalla.

Koska kangaskauppa oli keskeisellä sijalla laukkukaupassa, monet vienalaiset erikoistuivat kankaiden ja vaatteiden myyntiin. Pekka Mattisella oli Teuvalla ja J. Arhippiaisella Karjaalla sekä Niilo Seppäsellä Vaasassa vaatetustavaraliikkeet.

Laukkukauppa veti viimeiset henkosensa 1930-luvun lopulla. Pisimpään se jatkui Itä- ja Pohjois-Suomen syrjäkylissä ja suurilla savotoilla. Yrittäminen muutti muotoaan. Vanha perinne elää nykyään Taivalkoskella Jalavan kaupassa, jonka omistajien juuret ovat Pistojärvellä.

Satakunnan vanhin kauppayritys, jonka Sofronoffit aikoinaan pystyttivät, on nykyään nimeltään Lammela Oy. Se keskittyy maatalouskoneisiin ja -tarvikkeisiin. Nivalassa vaneria myy V. Lipponen Ky, jonka juuret ovat Vuokkiniemessä. Rovaniemen kauppakeskus Rinteenkulman omistajasuku on lähtöisin Uhtualta.

Leontej Tichanoff harjoitti Rovaniemellä sahaustoimintaa ja valtavia metsäkaup-

poja. Wasili Ipatoff rahoitti ja oli osakkaana useissa tuotantolaitoksissa Joensuussa. Aleksei Mitro oli osakkaana moottoreita ja työkaluja valmistavassa Tikkakosken Rauta- ja Puuteollisuus Oy:ssä Jyväskylän seudulla.

Erilaisia tekstiili- ja vaatealan yrityksiä ja ompelimoita perustaneet eivät kaikki menestyneet, mutta jotkut nousivat merkittäviksi alan kehittäjiksi. Timo Mannerin ja Juho Tannerin Tanner & Manner valmisti vaatteita Isokyrössä, mutta vain viiden vuoden ajan ennen kompastumistaan 1930-luvun pula-aikaan.

Juho Mattinen onnistui Helsingin Kutomo ja Kravatti Oy:ssään. Yritys oli yksi ensimmäisistä nailonsukkien valmistajista. Juhana Tarmalla ja hänen pojillaan oli 1930-luvulta lähtien useita tehtaita, kuten Tarma Oy, Joensuun Puku Oy ja lopulta Finn-vaate Oy. Tunnetuimpia olivat tehtaiden ulkoiluvaatteet. Tarman suku oli alun perin Dobrinineja ja saapui Joensuun seudulle Kontokista.

Merkittävimmäksi vaatetustavaroiden tuottajaksi nousi vuokkiniemeläisen Ville Mattisen vuonna 1948 perustama Mattisen Teollisuus Oy. Tuotevalikoimaan kuuluivat aluksi päälly- ja alusvaatteet sekä työkampeet, mutta 1950-luvulla keksittiin ryhtyä valmistamaan farmarihousuja James-nimellä. Ajan mittaan kaikkia farkkuja alettiin kutsua jameksiksi.

Mattisten yritys tuotti huippuvuonnaan lähes 1,2 miljoonaa farmarivaatetta ja töitä oli tarjolla yli 600 ihmiselle. Kun kilpailu koveni 1970-luvulla, alkoi menestys hiipua ja tehdas myytiin vuonna 1986.

– Mattisen Teollisuus oli tärkeä toimija ja vaikuttaja. Yritys veti sodanjälkeistä Suomea osaltaan uuteen maailmaan harmaasta ummehtuneisuudesta vaikuttamalla nuorisoon, josta tulevat päättäjät nousivat. Tehtaat muuttivat omalla tuotevalikoimallaan Suomea saapashousujen ja sarkapuseroiden maasta raikkaampiin näkyimiin, Nevalainen sanoi.

AILA-LIISA LAURILA

Mattisten talo oli melkein kuin hotelli

Karjalaista välittömyyttä ja vieraanvaraisuutta riitti Mattisten talossa Teuvalla lähes rajattomasti. Sukua, vieraita ja tuttuja kävi paljon. Näin muistelee nuoruuttaan Anna-Liisa Luukkonen, omaa sukuaan Mattinen.

Yksi Vaasan Heimojuhlaan osallistuneista oli teuvalainen **Anna-Liisa Luukkonen**, joka on syntynyt 26. toukokuuta vuonna 1931. Aivan tuota pikaa ovella ovat 85-vuotispäivät ja takana vaiherikas elämä eri puolilla Suomea. Anna-Liisa sanoo, että parempi muistaja ja tietäjä olisi ollut hänen siskonsa, mutta kun hän ehti jo siirtyä tuonilmaisiin. Niinpä Anna-Liisa antaa haastattelun *Karjalan Heimolle*.

Mattisten alkuperäinen sukunimi oli **Matvejev** ja Suomeen he saapuivat Vuokkiniemestä. Mattisten suvusta mainitaan useimmin tekstiilialalla kauppaneuvokseksi edennyt **Ville Mattinen**, mutta Suomeen saapuneita veljeksiä oli kaikkiaan kuusi ja viimeisenä tuli vielä **Jouki**-sisar eli **Jenny** vuonna 1943.

Sisarusten vanhemmat, **Anni** o.s. **Loginov** ja **Teppo** saattoivat maailmaan kaikkiaan yhdeksän poikaa ja kaksi tytärtä. Jo Teppo teki aikoinaan matkoja Suomen puolelle, missä hänen veljellään oli kauppa- liike Vaasan lähellä Ylimarkussa eli Övermarkissa. Suomeen päätyneitä isän veljiä olivat Villen lisäksi **Pekka**, **Juho** eli **Jussi** sekä **Risto** ja **Pietari**.

Jos Ville Mattinen tuli kymmenvuotiaana Suomeen ja ryhtyi setänsä kaupan asiapojaksi, myös Anna-Liisan **Otto**-isä kävi jo 12- ja 14-vuotiaana Vaasan seudulla. Hän oppi nopeasti kieliä ja osasi myöhemmin sekä suomea, ruotsia että venäjää. Niinpä hän sai toimia tulkkina niin venä-

laisille sotavangeille kuin ruotsinkielisille asiakkaillekin.

Isä kuitenkin saapui Suomeen lopullisesti vasta vuonna 1920 vaimonsa **Tatjana Ontrosen** ja pienen poikansa kanssa. Parin yhteinen taival loppui yllättäen, kun vaimo kuoli jo vuonna 1925. Toiseksi vaimoksi tuli pohjalainen **Selina Adolfin Sääntti**. Hänellä oli pieni maanviljelystila.

Selina oli siis Anna-Liisan äiti ja sisaruksia kaksi: **Vappu Lotta** (1929–2012) ja **Ville Markus**. Anna-Liisa ja Ville ovat kaksosia. Anna-Liisa tosin syntyi peräti tunti ja 20 minuuttia aikaisemmin kuin veljensä. Anna-Liisa nauraa, että veli jäi siivoamaan paikkoja hänen lähdettyään.

– Synnyin kuolleena. Äidillä oli kova kuume ja hän puuskutti, että hänellä on kaksoset. Kun sydänääniä kuunneltiin, vain yksi sydän löi. Minun sydämeni oli pysähtynyt. Synnyin mustana ja minua velttiin kuumalla ja kylmällä vedellä. Niin virkosin, Anna-Liisa kertoo dramaattisesta alustaan elämässä.

Selina-äiti oli Anna-Liisan mukaan välitön, avoin ja eloisa ihminen, vaikka ei karjalainen ollutkaan sukujuuriltaan. Hän kestitsi mielellään karjalaisia sukulaisia ja tuttavuuksia. Esimerkiksi Mattisen johtaja-veljekset kävivät usein pääkaupunkiseudulta hirvi- ja jänisjähdissa Pohjanmaalla ja majapaikkana oli Anna-Liisan kodin tupa.

– Koti oli kuin hotelli. Niin paljon vieraita siellä kävi!

Myöhemmin isän veljet rakensivat omia mökkejä Teuvalle Parran alueelle, missä nykyisin toimii muun muassa laskettelukeskus talvisin. Mattisten mökit olivat alueen ensimmäisiä, mutta nyt siellä on Anna-Liisan mukaan yli sata mökkiä. Anna-Liisa muistaa, miten isä toimi sukulaisien mökkien talkkarina. Hän kävi aina lämmittämässä mökit valmiiksi ennen asukkaiden tuloa.

Kauppaneuvos Ville Mattisen Anna-Liisa muistaa mukavana ja välittömänä setänä.

Nykyään Anna-Liisa asuu samassa äitinsä talossa, jonne isä oli aikoinaan muuttanut. Se on vuonna 1891 rakennettu pytitinki,

jossa on edelleen laipion leipähirsiiä myöten paljon vanhaa jäljellä. Hän on päätyntä takaisin lapsuusmaisemiin, vaikka on tehnyt pitkän kierroksen ympäri Suomea.

Jotakin pysyvää on säilynyt läpi elämän. Yksi niitä asioita on lottatyö. Anna-Liisa kuuluu Suupohjan Lottaperinneyhdistyksen hallitukseen. Hän liittyi pikkulottiin vuonna 1940 ja siitä lähtien harrastus on pitänyt paikkansa lähellä sydäntä.

– Nuorena tykkäsin tehdä miesten töitä, ojankaivuuta, metsätöitä ja sellaista. Isä ja kaksoisveli eivät olisi ottaneet minua mukaansa, mutta menin perässä. Kerran, kun minua ei otettu hevosen kyytiin, lähdin potkukelkalla perään. Takaisin pääsin töiden jälkeen muiden mukana hevosella, hän kertoo.

Suupohjan seutukunnan muodostavat Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Kurikka ja Teuva. Naapurina ovat muun muassa Kasinen ja Kristiinankaupunki. Anna-Liisa kävi aikoinaan Kristiinän suomenkielisen yhteiskoulun ja mietti, miksi rupeaisi isona. Koska hän ei osannut edes keittää perunoita, hän meni Vaasan talouskouluun vuonna 1953.

Töihin hän pääsi aluksi harjoittelijaksi Savon lastenlinna Kuopioon. Vuonna 1954 oli vuorossa Rauma, mistä hän sai työpaikan vanhainkodissa vuoden 1954 alusta. Sieltä hän siirtyi jo vappuna 1954 kuudeksi vuodeksi Rovaniemelle, minne avattiin maailman pohjoisin kehitysvam- malaitos.

– Pääsin ykkösevämmäksi, mutta sainoin, että en halua pääemännän paikkaa, Anna-Liisa muistelee.

Rovaniemestä ei tullut lopullista kotikaupunkia. Anna-Liisa siirtyi etelämmäksi, Tampereen keskussairaalaan kolmeksi vuodeksi ja sitten Oulun yliopistosairaalaan. Oulussa tuli elettyä lähes 30 vuotta. Vuoden 1966 helluntaina hän tapasi **Eelis Luukkosen** ja syksyllä ostettiin kihlat. Vuonna 1967 pari avioitui, ja ainoa lapsi **Jyri Marko** syntyi toukokuussa 1969.

Anna-Liisan puoliso oli Oulussa töissä vuoromestarina klooritehtaalla, ja An-

Isänsä puolelta vuokkiniemeläisjuurinen Anna-Liisa Luukkonen on reipasotteinen kuin pohjalaisnaiset ja yhtä puhelias kuin karjalaiset. Karjalaishenkisiin juhliin hän osallistuu aina, kun pääsee paikalle.

na-Liisa työskenteli päiväkodissa. Perhe asui Heinäpäässä.

Myöhemmin Anna-Liisa muutti poikansa kanssa Tuiraan. Vuonna 1996 Anna-Liisa lähti Oulusta ja muutti takaisin Teuvalle. Poika asuu nyt Siilinjärvellä ja hänellä on neljä poikaa.

Ovatko jälkipolvet kiinnostuneita karjalaisuudesta tai juuristaan Vienan Karjalassa?

– En tiedä, mutta aion tutustuttaa lastenlapset karjalaisuuteen, Anna-Liisa lupaa.

Marko-poika ei ole koskaan käynyt Vuokkiniemessä tai muuallakaan Vienassa.

Anna-Liisa on tehnyt kolme matkaa isänsä synnyinsijoille. Ensimmäinen retki tehtiin vuonna 1992 ja toinen vuonna 1998. Vuonna 2000 järjestetyllä sukumatkalla oli mukana 25 Mattisten sukuun kuuluvaa.

AILA-LIISA LAURILA

Itä-Karjalan pakolaiset tulivat ensin Suomeen, jotkut palasivat kotiinsa, mutta monet jatkoivat matkaansa vielä Ruotsiin asti.

Kahdesti paenneet

Itäkarjalaisia lähti sotien jälkeen Suomesta joukoittain Ruotsiin

Tänä vuonna uutisvirtaa on hallinnut pakolaisuus. Se sai historiantutkija Seija Jalagin palaamaan pakolaisten vaiheisiin Suomessa. Näkökulma on nyt hieman uusi.

Itä-Karjalan epäonnistuneen kansannousun aiheuttama pakolaisuus 1920-luvun alussa on tämän lehden lukijoille tuttu jo monen perhehistoriinkin myötä. Sen sijaan Ruotsiin siirtyneiden itäkarjalaisten vaiheet ovat lähes tutkimaton luku.

On arvioitu, että Suomesta siirtyi toisen maailmansodan jälkeisinä sekavana vuosina jopa 2 000 itäkarjalaista ja heidän

perheenjäsentään naapurimaahan. Matkat tapahtuivat salaa, usein pohjoisia Kemien, Tornion ja väylänvarren reittejä. Valtiollinen poliisi ja tullimiehet koettivat jäljittää laittomasti maasta lähteviä, toiset taas auttoivat heitä. Passivapaus Suomen ja Ruotsin välillä toteutui vasta vuonna 1954, eivätkä kaikki itäkarjalaiset olisi passia saaneetkaan, koska eivät olleet Suomen kansalaisia.

Keitä lähtijät olivat ja miksi he lähti-

vät? Pääsyyksi lähtemiselle on esitetty pelko Neuvostoliittoon palauttamisesta. Rauhansopimusten perusteella Suomesta oli siirretty takaisin itärajan taakse lähes 60 000 ihmistä: inkeriläisiä, sotavankeja, heimosotureita. Jotkut olivat paenneet Ruotsiin, ja Pohjanlahden rannikon suomalaiset olivat tehneet tukevaa vuositiliä auttamalla sotapakolaisia.

Levottomuus, pelko ja huhut tarttuivat myös itäkarjalaisiin. Inkeriläisten palautusta seurattiin pelonsekaisin tuntein. Varsinkin ne, joita ”Punainen Valpo” ahdisteli, pelkäsivät, ettei edes Suomen kansalaisuus antaisi turvaa. Valpo hätyytteli erityisesti niitä, jotka tunnettiin entiseksi suojeluskuntalaisiksi tai IKL:n jäseniksi. Valpossa oli jo vuonna 1945 pantu merkille, että myös vianankarjalaisia oli alkanut siirtyä

työnhakuun pohjoiseen mahdollisen Neuvostoliittoon palautuksen pelossa.

Salaa rajan yli Ruotsiin siirtyneiden tutkiminen on kuitenkin varsin hankalaa. Yksittäisiä muisteluja jännittävästä matkasta on säilynyt, mutta kokonaiskuvaa on vaikea luoda. Ilman virallista muuttoilmoitusta lähteneitä ei ole poistettu esimerkiksi karjalanpakolaisten ortodoksisen seurakunnan kirjoista.

Henkikirjat, vuosittaiset väestönlaskennat sen sijaan kertovat siitä, missä ihmiset olivat kunkin vuoden alussa. Ongelmana vain on, että niiden läpikäyminen nimi nimeltä koko Suomesta on mahdotonta. Sen sijaan otannan voi tehdä.

Itäkarjalaisia työskenteli ja asui erityisen paljon Perämerenkaaren puunjalostusteollisuudessa, käytännössä varsinkin Kemin alueella. Veitsiluodon, Karihaaran ja Laitakarin sahoilta ja sellutehtailta sai elantonsa 1930-luvulla noin 1 000 karjalaista.

Vuoden 1949 henkikirjoja tutkimalla selvisi, että viimeistään vuonna 1948 Kemin alueelta oli lähtenyt Ruotsiin 278 ihmistä. Heistä kolmannes oli alle 15-vuotiaita, miehiä ja naisia oli suunnilleen saman verran. Joukossa oli yli 40 perhettä ja vain parikymmentä yksin lähtenyt aikuista.

Suurin osa lähtijöistä oli Suomen kansalaisia, mutta usein perheessä oli yksi, jolla kansalaisuutta ei ollut. Jos siis isä tai äiti oli syntynyt Venäjän Karjalassa, eikä ollut Suomen kansalainen vielä vuonna 1948, koko perhe saattoi lähteä Ruotsiin. Lähes 300:sta Ruotsiin siirtyneestä vailla Suomen kansalaisuutta oli 52. Pakolaisten Suomesa syntyneet lapset olivat saaneet Suomen kansalaisuuden lailla vuonna 1941, ja monet aikuisetkin onnistuivat hankkimaan kansalaisuuden vuoteen 1947 mennessä.

Kaikki eivät kuitenkaan lähteneet. Kemin alueelle jääneistä, lähes 200:sta yli 15-vuotiaasta itäkarjalaisesta 31 (16 %) oli vailla Suomen kansalaisuutta. Kansalaisuuden puuttuminen ei yksin selitä lähtemistä tai jäämistä. Pelko ja huoli olivat kyllä todellisia. Kokonaisuutensa nähden lähteneiden joukko oli kuitenkin huomattavan suuri.

Poliittisten paineiden lisäksi itäkarjalaisilla oli taloudellisia huolia, kuten monilla työläisillä sodanjälkeisessä Suomessa. Palkat olivat teollisuudessa huonot, lakot yleisiä, ja vasemmistoaktiivien johdossa olleet paikalliset ammattijärjestöt saattoivat syrjiä karjalaisia.

Vuosina 1947–48 Veitsiluodossa vaihtui työväkeä niin paljon, että palkkatoimisto työskenteli kahdessa vuorossa saadakseen

kaikki kirjatuksi. Peräti 8 000 otettiin palkkalisloille ja saman verran lähti muualle. Jopa metsä- ja tietöissä ansaitsi paremmin kuin sahalla ja tehtaalla.

Veitsiluodon Kemin tehtaalla työläisistä yli puolet asui 1920-luvulla rakennetuissa yhtiön asunnoissa, jotka olivat ahtaita ja huonokuntoisia, osa pelkkiä parakkeja. Tulevaisuus ei rauhan tultuakaan näyttänyt kovin valoisalta.

Ruotsiin piti lähteä niin salaa, ettei edes lapsille kerrottu. Joinakin aamuina oli puoli koululuokkaa tyhjänä, muistelivat haastattelemani Kemin itäkarjalaiset aamuja Rytikarin kansakoulussa.

Ruotsissa sen sijaan tarvittiin työvoimaa, ja sitä otettiin naapurimaista mielellään vastaan. Vuoden 1937 ulkomaalaislain mukaan jokainen poliittiseksi pakolaiseksi itsensä kokeva saattoi saada turvapaikkaoikeutensa tutkittavaksi. Karjalaisetkin ilmoittautuivat heti rajan yli päästyään poliisille päästäkseen anomaan turvapaikkaa.

Työläisiä tuli jo 1940-luvun lopulla Ruotsiin Italiasta, Unkarista ja Jugoslaviasta saakka. Elämä ei ollut helppoa uudessakaan maassa: asunnoista oli kova pula, töitä tehtiin lujasti, ja monet naiset olivat matalapalkka-aloilla, palvelusväkenä ja tekstiiliteollisuudessa.

Vapaa-aikana itäkarjalaiset kokoontuivat yhteen opiskelemaan ruotsia. Boråsissa perustettiin jo heti 1948 Algotsin tekstiilitehtaan alueella Kalevan Kansa Kerho, joka toimi vuoteen 1998 asti yhdyssiteenä Ruotsiin asettuneiden itäkarjalaisien keskuudessa. Vuonna 1958 syntyi Ruotsin suomalainen ortodoksinen seurakunta.

Ruotsin valtio tuki taloudellisesti maahanmuuttajien uskonnollisia yhteisöjä. Ruotsissa itäkarjalaisista tuli osa suomalaisten joukkoa, joka kasvoi 1960-luvulta alkaen kymmenillä tuhansilla uusilla tulijoilla.

SEIJA JALAGIN

Lähtikö sinun sukuasi Ruotsiin sodan jälkeen?

Etsin haastateltavia tutkimukseeni kertomaan Ruotsiin kotoutumisesta ja yhteyksistä toisiin karjalaisiin Ruotsissa ja Suomessa.

Yhteydenotot: Seija Jalagin, dosentti, Historiatieteet, Oulun yliopisto. Puh. +358 40 778 9021, email: seija.jalagin@oulu.fi

Venäjä karsi edustajia Lahden kongressista

Venäjä on rajoittanut Suomalais-ugrialaisten kansojen VII maailman-kongressiin Lahteen kesäkuussa lähetettävien delegaattien määrää. Suomalaiset järjestäjät uskovat kuitenkin, että vieraita tulee 300-400.

Venäjän hallinnon tekemää päätöstä on perusteltu talousvaikeuksilla, kireällä kansainvälisellä tilanteella ja pakotteilla, joita länsimaat ovat määränneet Ukrainan sodan ja Krimin valtaamisen takia. Järjestelyistä vastaava koordinaattori, Suomi-Venäjä-seuran pääsihteeri **Merja Hannus** uskoo kuitenkin, että kongressi saadaan järjestettyä laajana ja edustavana.

– Maailmankongressien delegaattit ja tarkkailijat valitaan niin, että konsultatiivinen komitea asettaa kiintiöt kullekin kansalliselle alueelle. Suurin kiintiö on 20 henkeä ja pienin neljä. Venäjällä on esitetty, että Lahteen lähetettäisiin pienempiä määriä kuin suurimmat kiintiöt ovat. Syynä ovat Venäjän taloustilanne, pakotteet ja kansainvälinen tilanne, hän kertoo.

Merja Hannus arvioi kuitenkin, että osanottajia kertyy 300-400. Unkarin Siófokissa neljä vuotta sitten järjestettyyn edelliseen kongressiin osallistui noin 600 delegaattia ja tarkkailijaa. Lahden kongressin ilmoittautumisaika jatkuu huhti-toukokuun vaihteeseen asti. Vasta sen jälkeen tiedetään, paljonko väkeä on tulossa.

– On hyvin ikävää, kun rahasta on kysymys. Venäjän aluehallinto rahoittaa osallistujien matkaa.

Kevään korvalla tarkkailijoiden osallistumismaksu alennettiin samalle tasolle kuin delegaattien maksu eli 130 eurosta 70 euroon. Hannus uskoo, että tämä vauhdittaa yksittäisten ihmisten intoa lähteä mukaan tarkkailijana esimerkiksi Karjalan tasavallasta, missä delegaattien määrää on supistettu maksimista.

Oleg Tretjakov ja Aleksander Tanigin edustivat mareja Siófokin kongressissa syyskuussa 2012.

Karjalasta kiirineiden tietojen mukaan tasavallasta valittiin maaliskuun alussa vain viisi edustajaa aiemman 12:n sijaan. Karjalan kansankokouksen valtuuston jäsen **Natalja Antonova** kertoo, että äänestäjiä opastettiin valitsemaan vain viisi edustajaa kongressiin, koska taloudellinen ja poliittinen tilanne on niin vaikea. Myöhemmin kuusi karjalaisjärjestöä lähetti järjestävälle komitealle ilmoituksen halustaan täydentää edustajien lukumäärää.

Aleksei Tsikarev puolestaan kertoo *Karjalan Heimolle*, että talouden huonoon jamaan vetoaminen on vain tekosyy. Esimerkiksi Karjalan tasavallassa oli hänen mukaansa budjetoitu rahaa täyteen edustajamäärään asti.

– Karjalan rahvahan keräähmössä valittiin viisi delegaattia. Kansalaisjärjestöt ovat valinneet vielä seitsemän lisää. Tverin Karjalasta on tulossa viisi. Tarkkailijoita on tulossa kymmenen, hän kertoo.

Tsikarevin mukaan Karjalasta Lahden kongressiin osallistuu esimerkiksi yrittäjiä, kansalaisjärjestöaktiiveja, tutkijoita, toimittajia ja opettajia. Suomen, Tverin ja Karjalan tasavallan karjalaisilla oikeus on lähettää yhteensä 20 delegaattia. Tsikare-

vin tietojen mukaan myös Komin alueelta on tulossa maksimimäärä eli 20 virallista edustajaa.

Merja Hannus muistuttaa, että Venäjän ruplan kurssi on viime aikoina ollut todella huono. Venäjältä tulo Suomeen on kaksi kertaa kalliimpaa kuin ennen. Ruplan euron kurssi on ollut noin 80:ssä, kun se oli ennen noin 40:ssä. Hannus myös tähdentää, että itse kokouksessa jokainen delegaatti ja tarkkailija voi osallistua kaikkiin tapahtumiin ja keskusteluihin tasaveroisesti.

– Äänioikeus menee niin, että kullakin kansalla on vain yksi ääni. Näissä maailmankongresseissa ei kuitenkaan yleensä äänestetä. Päätökset tehdään konsensuksella ja yhteisen nimittäjän mukaan. Kaikki kansat ovat varmasti edustettuina paikalla. Sääntöjen mukaan noin 24 kansasta vähintään puolet on oltava edustettuna.

Venäjän ja Suomen lisäksi osallistujia tulee esimerkiksi Virosta, Unkarista, Ruotsista ja Norjasta, mahdollisesti jopa Yhdysvalloista.

Maailmankongressin pääteema on kestävä kehitys. Kongressissa järjestetään viisi teemaattista istuntoa. Suurimmaksi niis-

Edellinen maailmankongressi kokosi syyskuussa 2012 suomalais-ugrilaiset ja samojedikansat Unkarin Siófokiin Balaton-järven rannalle. Kokousväki koostui värikkästä joukosta.

tä nousee istunto, jonka nimi on *Suomalais-ugrialaisten ja samojedikansojen kielten sekä kulttuurien siirtäminen tuleville sukupolville*. Teemaryhmä jakautuu kolmeen alaryhmään. Niiden käsittelyteemat ovat: koulutustasot ja opetusmetodit, esiopetus, kieli perheessä; kansojen suhde äidinkielen, kielen arvostus ja status yhteiskunnassa, elvyttämisen keinot sekä kaksi- ja monikielisyys.

Tiedossa on, että suomalais-ugrialaisten kielten puhujien määrät vähenevät kiihtyvää tahtia. Suomalais-ugrilaisiin kansoihin kuuluvan väestön määrä alenee nopeimmin Venäjän autonomioiden ulkopuolella. Suomalais-ugrilaiset keskittyvät entistä enemmän ydinalueilleen ja muuttavat kiihtyvässä määrin maalta kaupunkeihin ja aluekeskuksiin. Osa kielistä on säilynyt puhekielinä maaseudulla.

Lisäksi kongressissa järjestetään erillinen Open session -keskustelu teemasta *Kielet ja varhaiskasvatus*. Tämä keskustelu on tärkeä foorumi, jossa suomalais-ugrialaisten kielten johtavat asiantuntijat yhdessä kongressin osanottajien kanssa voivat hahmotella tulevaa yhteistyötä.

– Yksi työryhmä käsittelee taloutta ja

ympäristöä. Kestävä kehitys on hyvin oleellinen ja liittyy moneen asiaan. Se liittyy esimerkiksi metsätalouteen, johon liittyy isoja kysymyksiä. Myös kestävä kehityksen matkailu on yhtenä osana kokonaisuutta, Hannus kertoo.

Kongressissa ei pelkää keskustella. Se tarjoaa myös mahdollisuuden suunnitella konkreettista toimintaa ja luoda verkostoja. Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** on lupautunut kongressin suojelijaksi ja avajaksi. Eduskunnan puhemies **Maria Lohe-la** on tulossa puhumaan päätösistuntoon.

Kongressin valmisteluissa on mukana 22 suomalaista kansalaisjärjestöä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kongressin päärahoittaja. Karjalan Sivistysseuran delegaattina maailmankongressiin osallistuu **Eeva-Kaisa Linna**. Tarkkailijoiksi ovat lähdössä **Tuulikki Halla**, **Aila-Liisa Laurila** ja **Terttu Louhikoski-Alasuutari**.

AILA-LIISA LAURILA

Suomalais-ugrialaisten kansojen VII maailmankongressi järjestetään 15.–17. kesäkuuta Lahden Sibeliustalossa.

Maailmankongressi

MISSÄ JA MILLOIN

- ▶ Suomalais-ugrialaisten kansojen I maailmankongressi vuonna 1992 Syktyvkarissa, Komin tasavallassa Venäjällä.
- ▶ II maailmankongressi vuonna 1996 Budapestissa Unkarissa.
- ▶ III maailmankongressi vuonna 2000 Helsingissä.
- ▶ IV maailmankongressi vuonna 2004 Tallinnassa.
- ▶ V maailmankongressi vuonna 2008 Hanti-Mansiassa Venäjällä.
- ▶ VI maailmankongressi vuonna 2012 Siófokissa Unkarissa.

KUKA OSALLISTUU

- ▶ Maailmankongressiin voi osallistua enimmillään 288 delegaattia.
- ▶ Lisäksi kongressiin kutsutaan tarkkailijoiksi hallituksen, eduskunnan ja muiden viranomaistahojen edustajia sekä muita suomalais-ugrilaisesta yhteistyöstä kiinnostuneita tahoja.

Kaukaisia kielisukulaisia

Kalevalaisten Naisten puheenjohtaja Ildikó Lehtinen tutustuttaa suomalaisia tuntemattomiin suomalais-ugrilaisiin kielisukulaiskansoihin.

Näyttelijä **Ville Haapasalon** juontamat, Venäjällä kuvatut tv-ohjelmat ovat tuoneet esille kiinnostavia asioita, mutta muuten Suomessa tunnetaan suomalais-ugrilaisien kansojen elämää kovin vähän. Tätä mieltä on Kalevalaisten Naisten Liiton puheenjohtaja, dosentti **Ildikó Lehtinen**.

– Haapasalon ohjelma on minusta taivottanut onnistuneesti laajan yleisön. Muuten lehdissä on nyttemmin hyvin vähän esillä suomalais-ugrilaisien kansojen ongelmia. Kenties se on yhteydessä Suomen ja Venäjän suhteisiin, on niin paljon muuta neuvoteltavaa, hän arvelee.

Lehtinen kertoo tähän mennessä yrittäneensä tehdä Suomessa tunnetuksi sukukansojen kulttuuriperintöä näyttelyiden muodossa, nyt hän tekee sitä esitelmien muodossa. Hän on kiertänyt kevään mittaan ympäri maata pitämässä alustuksia erilaisista suomalais-ugrilaisuuteen liittyvistä aiheista.

Kevään pitkä sarja päättyy Kuopioon 19. toukokuuta ja Rovaniemelle 27. toukokuuta. Esitelmien sisällöt ovat vaihdelleet paikkakunnittain.

Esimerkiksi Jyväskylässä keskiössä oli kansanpuku. Jossakin toisaalla hän on painottanut Siperian ongelmaa, joka johtuu öljyteollisuuden vallitsevasta roolista elinkeinoelämässä. Kuusankoskella hän kertoi kielisukulaisien historiasta osana Venäjän historiaa.

– Esitelmät ovat herättäneet kiinnostusta ja aika lailla kysymyksiä, hän kertoo.

Vaikka yhteyksiä Venäjällä asuviin vähemmistöihin on niukasti, niitä kuitenkin on. Turun ja Helsingin yliopistot ottavat jatkuvasti vastaan stipendiaatteja, ja tänä vuonna myös Kalevalaisten Naisten Liitossa on udmurttilainen opiskelija Suomea Suomessa -projektin (CIMO) yhteydessä.

– Meillä on Suomessa erinomaisia opiskelijoita ja jatko-opiskelijoita, jotka jatka-

Hantinainen koristeellisessa turkissaan kuvattiin Jamalo-Nenetsiassa vuonna 2014. Kuvat Ildikó Lehtinen.

Ildikó Lehtisen kuva-aineisto perustuu hänen omiin tutkimusmatkoihinsa, kuvia on vuosilta 1981-2015. Viime kesänä hän otti marien Semyk-juhlassa kuvan, joka oli marilaisten pukujen näytös. Paikka on Tatarstanissa.

vat suomalaista tutkimusmatkaperinnettä, Lehtinen sanoo.

Mitä sukukansoille kuuluu, on ollut kevään esitelmäotsikkona. Ildikó Lehtisen mukaan aihe on ajankohtainen kahdesta syystä. *Samaa sukua* on Kalevalaisten Naisten Liiton tämän vuoden teema, ja kesäkuussa pidetään Lahdessa Suomalais-ugrilaisien kansojen VII maailmankongressi.

Jyväskylässä huhtikuussa pitämässään esitelmässä Lehtinen selvitti suomalais-ugrilaisien kansojen asemaa tilastojen valossa, kielen ja käsityön näkökulmista. Esitelmässään hän keskittyi Volgan mutkassa asuvien marien ja Siperian hantien elämänvaiheisiin ja nykypäivään.

Kielisukulaiset luetaan väljään suomalais-ugrilaisien sukuun. Esitelmät valottavat Venäjän suomalais-ugrilaisia kieliä puhuvien kansojen arkea ja juhlaa. Venäjän suomalais-ugrilaiset kansat sinnittelevät maan yhteiskunnallisista ja taloudellisista ongelmista huolimatta.

Lehtinen korostaa, että kyse on kielisukulaisuudesta eikä suinkaan yhteisestä kulttuuriperinnöstä. Venäjällä asuvat suomalais-ugrilaiset kansat elävät vähemmistöasemassa, mikä vaikuttaa oman kielen käyttöön ja sen opiskelumahdollisuuksiin. Vaikka mareilla, komeilla, udmurteilla ja mordvalaisilla on oma kielilakinsa, kouluissa äidinkieltä opetetaan ainoastaan vieraana kielenä.

ympäri Venäjää

Kalevalaisten Naisten Liitto

- Kalevalaisten Naisten Liitto on perinne- ja kulttuurijärjestö, joka tekee valtakunnallista kulttuurityötä.
- Kaikkiaan 60 jäsenyhdistystä eri puolilla Suomea ja neljä Ruotsissa.
- Yhteensä yli 4 000 jäsentä.

Opetuksen tueksi on Suomen Kulttuurirahaston turvin tehty kaksi virtuaalinäytelyä, hantiksi, mansiksi ja marin kielellä (www.nba.fi/hanti; www.fumus.ru/mariwoman/index.html).

– Tundra-alueilla, Nenetsiassa, Jamalo-Nenetsiassa ja Taimyrin niemimaalla on aika lailla pyritty kehittämään äidinkielen opetusta. Muutamissa kouluissa, mm. Jamalo-Nenetsiassa Šuryškarin hantien parissa, on otettu käyttöön koulumalli, joka on puoleksi sisäoppilaitos ja puoleksi kotakoulu eli seuraa poronhoidon kiertoa. Toivon, että maailmankongressissa kuulisimme tästä kokemuksia.

Yhteiskunnalliset ja taloudelliset ongelmat heijastuvat suomalais-ugrialaisten kansojen elämään vahvasti. Koska huoli on toimeentulosta suuri, pyrkimykset oman kielen ja kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja kehittämiseksi jäävät taka-alalle.

Naisten harteille on sysätty perheen selviytyminen taloudellisesti ja myös kasvatuksellisesti. Koska maaseudulla useat sukupolvet asuvat yhdessä, isovanhempien ja varsinkin isoäidin rooli on merkittävä. Se tarkoittaa perinteisen käsityötaidon ja siihen liittyvän aineettoman kulttuuriperinnön siirtymistä nuorille.

Lehtinen kertoo, että Udmurtiassa, Marissa, Komissa, Mordvassa ja myös Hanti-Mansiassa nuoret naiset ovat luomassa uutta muotia perinteisen pohjalta. Käsityötaidosta, kuten kansanpukujen valmistuksesta, on tullut jälleen yksi kansallisen identiteetin rakennuskivistä.

AILA-LIISA LAURILA

Näitä vaikeita kysymyksiä käsitellään Lahdessa kesäkuussa pidettävässä Suomalais-ugrialaisten kansojen VII Maailmankongressissa.

– Opetusta tarvittaisiin laajemmin, kuitenkin yliopistollinen opettajakoulutus on supistunut ja paikoin päättynytkin. Suomalaisen mallin mukaan on otettu muutamissa paikoissa käyttöön kielipesiä äidinkielen elvyttämiseksi, ja on saatu hyviäkin tuloksia. Ongelmana on kuitenkin jatkumo, miten eteenpäin?

Esimerkiksi Hanti-Mansiassa on perustettu kielipesä, jota kutsutaan nimellä varhaiskasvatuksen metodi. Sen voi määrittellä 50-prosenttiseksi kielipesäksi, jossa lapset puhuvat puolet ajasta äidinkieltä,

puolet venäjää. Varsinaisena omana alueenaan Lehtinen pitää kielen käyttöä osana kulttuuriperintöä, aikuiskoulutusta ja koulutusta elinkeinoelämältään poikkeavilla alueilla.

– Aikuiskoulutuksessa otetaan esille korkeakoulutuksen lisäksi ammattikouluja. Nehän kasvattavat juuri tulevaa sukupolvea ja tarkoituksena olisi, että tämä kasvatus tapahtuisi äidinkielellä. Vaikea asia. Kaksikielisyyteen suhtaudutaan Venäjällä aika penseästi, painotetaan venäjän kielen asemaa ja tärkeyttä. Vanhemmat pelkäävät, että jos lapsi opiskelee venäjän lisäksi äidinkieltä, hänen valmiutensa venäjän kielessä heikkenee. On vaikea murtaa tätä ennakkoluuloa.

Suojärven hyrsyläläisten matkasta Interposolkan vankileirille oli suvussa vaiettu

Hämäläistyttö joka löysi karjalaisuutensa

Tampereella lähes 70 vuotta sitten syntynyt Raija Järvinen koki aikuisena rajun identiteetti-muutoksen, josta yllättyi itsekkin. Aiemmin hän luuli itseään hämäläistytköksi, mutta saikin huomata olevansa mitä aidoin karjalaisnainen.

Miten tämä on mahdollista? Tarina on tuttu meille monille. Raijan kotona ei puhuttu juuri mitään karjalaisuudesta. Perhe asui Pirkkalassa. Äiti **Klaudia Piipponen**, o.s. Jeussonen kävi Tampereella ortodoksikirkossa ja sukulaistätien kanssa puhuttiin karjalaa, mutta siihen se suurin piirtein jäi.

Vihdoin koitti päivä, jolloin **Raija Järvinen** löysi juurensa Karjalasta. Viisikymppisenä hän lähti tutkimaan taustojaan. Hän liittyi jäseneksi kaikkiin löytämiinsä mielenkiintoisiin karjalaisyhdistyksiin ja alkoi selvittää erilaisista aineistoista, mitä kadotettu Karjala oli, ja millaisia ihmisiä hänen omaan sukuunsa kuului.

Hänen äitinsä vanhemmat olivat **Ivan Jevseinpoika Fedotof-Jeussonen** ja **Paraskeva Vasileintytär Naakka**. Heidän kotikylänsä oli Suojärven Hautavaara, joka sijaitsee kuuluisan Hyrsylän mutkan pohjoislaidalla. Entinen Suomen alue rajoittui Hyrsylän pohjoisosassa Suojokeen, jossa on paljon pieniä koskia, ja lopulta se laskee Ääniseen.

Isoisä oli syntynyt vuonna 1880 ja isoäiti 1895. Suojärvellä puhuttiin paljon varsinaiskarjalaa, mutta Hyrsylän mutkassa myös livviä. Raija Järvisen mukaan kukin puhui tavallaan eikä siitä tehty erityistä numeroa. Kaikki ymmärsivät toisiaan. Isoisä omisti 332 hehtaarin suuruisen maatilan, josta suurin osa oli metsää. Isoisän

täti oli tunnetun Bomban mahtitalon Matroona-emäntä.

Raija Järvisen mukaan isoisän syntymän aikaan koko Suojärven laajan pitäjän alueella oli noin 3 500 asukasta ja noin 350 taloa. Pitäjän maantieteellistä laajuutta kuvaa, että nykyiset Pirkanmaan kunnat Tampere, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Nokia ja Hämeenkyrö olisivat mahtuneet sen alueelle. Suojärvi oli luovutetun Karjalan suurin kunta. Talvisodan syttyessä asukkaita oli 16 000.

Vanhastaan Suojärven alueilla liikkui Venäjän aatelisia. Vuonna 1760 Suojärvi annettiin lahjoituksena kreivi **Buturlinille**. Myöhemmin se siirtyi kreivitär **Anna Orloville**, joka perusti vuonna 1809 Annantehtaan nimellä tunnetun rautaruukin. Malmi saatiin järvistä. Lahjoitusmaajärjestelmä loppui, kun Suomi itsenäistyi ja sai maat omistukseensa.

Rautatien tulo muutti elämän nopeasti 1920-luvun alussa. Suojärvestä tuli Suomen ”Klondyke”, jonne tulvi väkeä lännestä. Puu alkoi käydä kaupaksi ja sahoja perustettiin eri puolille pitäjää. Suurimmilla hakkuutyömailla saattoi olla ajohevosia noin 400. Metsätyömiesten määrä nousi tuhansiin.

– Suojärvelle tultiin töihin ja etsimään hyvää elämää. Suojärven nopeasta vaurastumisesta kertoo, että pitäjässä oli eniten rekisteröityjä autoja koko Viipurin läänissä ja Seurahuoneen viinanmyynti oli läänin ravintoloiden suurin.

Autoilla pääsi huristelemaan Hautavaarasta esimerkiksi Vesikelykseen, Jessoilaan ja Petroskoihin asti. Tiet olivat vähintään samassa kunnossa kuin nykyisin, todennäköisesti jopa parempia.

Onnelan aika osoittautui kuitenkin rajalliseksi, sillä ilmapiiri kiristyi 1930-luvulla. Esimerkiksi pitäjän Suvilahti-keskukseen vuonna 1928 rakennetun luterilaisen kirkon tarina jäi lyhyeksi, kun se sota-aikana poltettiin poroksi.

Raija Järvinen kertoo Hyrsylän pojista, jotka lähtivät kotikylästään ”maailmalle” ja päätyivät suojelukeskukseen töihin Suvilahteen. Sotilaat opastivat heidät tekemään polttopulloja ja polttamaan kirkkoja ennen valtaajien tuloa paikalle. Esimerkiksi hiljattain rakennettu Suvilahden kirkko ei ollut millään syttyä palamaan. Vasta kolmannella kerralla se onnistui yhdessä sotilaiden kanssa.

Pojilla oli onnea siinä, etteivät he joutuneet piiritettyiksi Hyrsylässä eikä heitä vangittu. Talvisodan alettua jäi Suojärven rajakylistä noin 1 800 henkeä siviilisotavangeiksi, joista runsaat 800 henkeä oli Hyrsylän mutkan alueelta. Heidät vietiin Interposolkaan, nykyisen Vasojärven luostarin alueelle, ja palautettiin Suomeen vasta toukokuun lopulla vuonna 1940.

Karttalehti kertoo, mitä paikannimiä Suojärvellä nykyisin on. Karjalassa paljon matkailut Raija Järvinen tietää, että useimmat tiet ovat nykyisin surullisen huonossa kunnossa.

hoilla sai ostaa syötävää niin kauan kuin rahaa riitti.

Moni suojärveläinen menetti henkensä vankileirillä. Viimeiset kuolivat paluumatkalla ja karanteenileirillä Helsingissä. Kuolleita kertyi 62, joista osa sai viimeisen leposijansa Interposolkassa, osa Tohmajärvellä ja muualla Suomen puolella. Yhteensä kuolleita oli 111.

Leiriparakeissa kärsittiin myös syöpäläisistä ja työn aiheuttamista vaivoista. Raija Järvisen täti oli vankeusaikanaan viisivuotias ja muistelee, ettei saanut syödäkseen muuta kuin ruisleipää, jonka päälle oli ripoteltu suolaa. Kaikesta huolimatta leirillä yritettiin elää mahdollisimman normaalia elämää, vietettiin myös vappu ja äitienpäivä keväällä 1940.

– Vankien piti allekirjoittaa paperi, jonka mukaan he halusivat palata Suomeen ja viimein 25. toukokuuta heidät palautettiin. Präsäässä juna odottaessaan he jännittivät, tuleeko juna idästä vai lännestä. Se tuli idästä ja toi väen Suomeen.

Helsingissä vankeudesta vapautuneet joutuivat koviin kuulusteluihin. Kansallisarkistosta löytyvän aineiston mukaan kuulustelijat selvittivät, miten vangiksi oli jääty ja mitä vankileirillä Interposolkassa tapahtui.

Isoisä asutettiin Pohjanmaalle Perhoon, mutta hän ei tasaisissa maastoissa viihtynyt vaan hakeutui vaaramaisemiin Pohjois-Karjalan Juukaan, missä sai kylmän tilan viljeltäväkseen.

Suojärvi on nykyisin piirinsä hallinnollinen keskus sekä Juuan ja Valtimon ystävyyskaupunki Karjalan tasavallassa. Asukkaita on noin 10 000.

Raija Järvinen on tehnyt sukunsa synnyinseuduille lukuisia matkoja ja nähnyt seudun viimeaikaisen muutoksen. Menneistä ajoista muistuttavat esimerkiksi nykypäivään asti säilyneet hautakivet ja talot. Järvisen mukaan suomalaisten rakentaman talon tunnistaa siitä, että sen savupiippu on tehty punatiilestä. Venäläinen piippu on valkoinen.

AILA-LIISA LAURILA

Raija Järvinen kertoi Suojärven pitäjistä Hervannan Karjala-kerhon tilaisuudessa Tampereella 31.3.2016

Tämä seurue koostuu hyrskyläläisistä, jotka olivat lapsina vankeina Interposolkassa. Heidät on kuvattu Tohmajärven muistomerkillä, jonka luona vapautetut vangit saivat aikoinaan suomalaista ruokaa vankeusmatkalta palattuaan. Muistomerkkin suunnitteli ja on Pekka Tikkanen.

– Piiritetyille annettiin ohjeet, joiden mukaan ruokaa piti ottaa mukaan kolmen päivän tarpeisiin ja vaatteita sekä muuta tarpeellista. Joillakin perheillä oli vain 15 minuuttia valmistautumiseen.

– Kun venäläisten sotilaiden autokolonnat lähtivät Hyrskylästä kohti itää, pelkäsivät kyydissä olleet äidit ja lapset päätyvänsä Uralille. Ennen Petroskoita matka kääntyi kuitenkin etelään ja Interposol-

kaan, joka oli ollut kansainvälinen työleiri. Sinne oli saapunut siirtolaisia esimerkiksi Amerikasta.

Raija Järvisen sukulaiset ovat kertoneet, että leirillä oli ikuinen nälkä. Vankeina olivat myös hänen isovanhempansa. Ruoaksi oli myynnissä esimerkiksi herne- ja kalasäilykkeitä sekä leipää ja maitoa tai maitojauhetta, mutta kerjuullakin oli käytävä. Vankien taskuissa olleilla Suomen ra-

UUTISIA KARJALASTA

Penttosen sanakirja sai lisää sanoja

Martti Penttosen sanakirja *Karjal-Suomi-Karjal sanakniigu* on uudistettu. Ensimmäisen kerran vuonna 2006 ilmestynyttä sanakirjaa on myyty yli 1 500 kappaletta.

Uudessa versiossa on noin neljänneksen verran enemmän sanoja kuin edellisessä sanakirjassa.

Uudessa sanakirjassa on livvistä suomeksi yhteensä 16 913 sanaa ja suomes-
ta livviksi 15 322 sanaa.

Teos on pehmeäkantainen ja siinä on 476 sivua. Edellisessä painoksessa oli 402 sivua.

Sanakirjaa myydään edelleen 25 euron hintaan. ISBN: 978-952-5790-56-6. Uutta sanakirjaa voi tilata Karjalan Kielen Seuran Joensuun ja Helsingin toimistoista ja verkkokirjakaupasta osoitteessa www.karjal.fi/kks/shop.

Kyykkäkerho pelaa Helsingin Seurasaarella

Karjalan Sivistysseuran eli KSS:n kyykkäkerhon kesäkausi starttasi helatorstaina 5. toukokuuta. Uudet pelaajat tai muuten kiinnostuneet ovat tervetulleita joukkoon.

Pelitilaisuuksista voi tiedustella seuraavasti: **Kimmo Kuikka** (045 131 3948, Hyvinkään ja Riihimäen ympäristö), **Tenho Tynkkynen** (0400 760 490, Kerava) ja **Pekka Pamilo** (040 769 0294, Helsingin Seurasaari).

Seurasaaren kyykkäkentällä on kaikille tarkoitettua opastusta peliin tiistaina 7. kesäkuuta kello 15–18. Kesällä Seurasaarella pelataan lähinnä tiistaisin ja torstaisin, mutta aika kannattaa varmistaa etukäteen.

Lauantaina 21.5. kyykkäkerho järjestää Pirkkolan urheilupuistossa valtakunnalliset **Boris Karppelan** muistokilpailut, jotka kestävät koko päivän. Elokuussa (6.8.) Pirkkolassa pidetään myös kyykän SM-kilpailut.

Tasavallan panttivangista yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi

Rehtori **Arvi Jakosuo** kuoli Jyväskylässä 25. helmikuuta 2016. Hän oli syntynyt Suojärven Hyrsylän mutkan Hautavaaran kylässä 16.8.1928 kolmetoistalapsiseen perheeseen.

Talvisodan syttyessä hän jäi kylän evakointipäällikkönä toimineen isänsä ja vanhemman veljensä kanssa sotavangiksi. Heidät siirrettiin liki tuhannen muun hyrsylänmutkalaisen sotavangin joukossa ”tasavallan panttivangeina” Interposolkan vankileirille, Suatnoihin, Vasojärvelle, jossa nyttemmin toimii jälleenrakennettu, kukoistava luostari. Sieltä vangit palautettiin Suomeen vasta toukokuun lopulla 1940 ja sijoitettiin Helsingin Kaisaniemen koululle perustettuun karanteenileiriin.

Arvi Jakosuo valmistui opettajaksi Jyväskylän kasvatusopillisesta korkeakoulusta. Opettajana hän toimi aluksi Porissa ja sittemmin Jyväskylässä Cygnaeuksen koulussa, jonka rehtorin-virasta (1966–1988) hän jäi eläkkeelle. Sotilasarvoltaan hän oli reservin kapteeni.

Kollegat ja oppilaat muistavat Arvi Jakosuota lämmöllä oivana opettajana sekä tasapuolisena ja rehtinä rehtorina, joka erosi edukseen perinteisestä johtajatyypistä. Hänen rehtorikaudellaan käynnistettiin Cygnaeuksen koulussa mm. musiikkiluokkatoiminta.

Opettajantyönsä ohella Arvi Jakosuo teki Jyväskylässä merkittävän ja pitkän uran yhteiskunnallisena vaikuttajana. Hän oli Kansallisen Kokoomuspuolueen edustajana useamman kauden niin Jyväskylän kaupunginvaltuustossa kuin kaupunginhallituksessa ja toimi niin kaupunginvaltuuston kuin kaupunginhallituksen ensimmäisenä varapuheenjohtajana tullen myös liki valituksi kansanedustajaksi vuoden 1979 eduskuntavaaleissa.

Aikalaispoliitikot muistavat Arvi Jakosuo arvostettuna, maltillisena ja yhteistyöhaluisena kollegana, joka oli myös erityisen taitava puhuja. Poikkeuksellisen monialaisen elämäntyön tehneenä ja laajan elämäkokemuksen hankkineena, sivistyneenä sydämen ihmisenä hän erotautui edukseen muista tavanomaisista poliitikoista.

Arvi Jakosuo oli myös usean vuoden ajan mm. Jyväskylän ortodoksisen seurakunnan seurakunnanvaltuuston ja -neu-

Rehtori Arvi Jakosuo muistetaan oivana opettajana sekä tasapuolisena ja rehtinä rehtorina, joka erosi edukseen perinteisestä johtajatyypistä.

voston, Suo-säätiön hallituksen ja sen hallintoneuvoston jäsen.

Yhteiskunnallisen toiminnan sekä rakajarjalaisen että ortodoksisen perinteen ohella Arvi Jakosuo sydäntä lähellä olivat myös taide ja ruumiin kulttuuri. Hän oli aktiivinen ja tunnustettu vaikuttaja niin Mieskuoro Sirkkojen kuin Suomen ja Jyväskylän Ladun toiminnassa.

Erityisen rakkaaksi paikaksi Arvi Jakosuo tuli 1960-luvun lopusta lukien Rautalammilla sijaitseva Velan huvila laajoine kalastusvesineen. Viimeisimpänä harrastuksenaan Arvi Jakosuo sai valmisteltua julkaisukuntoon myös oman kotikylänsä Hautavaaran yksityiskohtaisen talokartan sotaa edeltävältä ajalta tsasounineen ja kalmistoinen.

Perhe sekä laaja suku- ja ystäväkunta muistaa Arvi Jakosuo aina avuliaana, lempeänä, ryhdikkäänä ja rakastettavana puolisona, isänä ja lähimmäisenä.

MATTI JAKOSUO
MITRO REPO
Kirjoittajat ovat vainajan
sisarusten lapsia

Karjalaisen kulakin poika tutki kansansa historiaa

Arvostettu karjalainen historiantutkija, filosofian tohtori **Aleksei Žerbin** siirtyi tuonilmaisiiin 14. helmikuuta 2016 kotonaan Mikkelissä 92-vuotiaana.

Aleksei Žerbin syntyi Aunuksen alueella Karjalan Nurmoilassa 19.3.1923. Hän työskenteli historiantutkijana Petroskoissa Karjalan tiedeakatemian alaisessa Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutissa, jonka historian osaston johtajana hän toimi vuosina 1972–1986. Eläkkeelle hän jäi vuonna 1988.

Žerbin muutti Mikkeliiin paluumuuttaja-statusella vaimonsa **Nelli Ukkosen** sukujuurille 1990-luvun alkupuolella ja eli täällä vaatimatonta elämää korostamatta millään tavalla tiedemiestaustaansa.

Aleksei Žerbinin Neuvostoliiton tiedeakatemian Historia-instituutin Leningradin osastossa vuonna 1952 hyväksytyn väitöskirjan aiheena oli 1600-luvulla tapahtunut karjalaisten muutto Luoteis-Venäjälle. Tutkimalla sen aikaisten vallanpitäjien kirjeenvaihtoa hän sai selville, että muuttohalukkuuden taustalla eivät olleet yksinomaan uskonnon harjoittamiseen liittyvät syyt. Muuttoliike liittyi myös maanviljelyyn. Sotien seurauksena Venäjän luoteisella alueella oli runsaasti sotien autoioittamia tiloja, joiden viljelyyn tsaari tarvitsi uutta elinvoimaa Ruotsi-Suomen ortodoksialueilta Laatokan Karjalasta.

Filosofian tohtori Aleksei Žerbin eli Mikkelissä vaatimatonta elämää korostamatta millään tavalla tiedemiestaustaansa.

Žerbinin tutkimus karjalaisten historiasta oli urauurtava, ensimmäinen laatuaan. Tutkimustyönsä kautta Žerbin pääsi tutustumaan Joensuun yliopistossa toimineisiin virkaveljiinsä **Heikki Kirkiseen** ja **Veijo Saloheimoon**. Hyöty oli molemminpuolinen. Aleksei Žerbin vihittiin kunniaohjelmaksi Joensuun yliopiston ensimmäisessä promootiossa vuonna 1979.

Ystävien seurassa Žerbin muisti mainita, että hän on juuriltaan kulakin (Stalinin nimitys ahkerista ja omillaan toimeentulevista talonpojista, jotka vastustivat kolhooseihin liittymistä ja joutuivat karkoteuiksi, vangituiksi tai teloitetuiksi) poika Nurmoilan kauniista karjalaiskylästä Aunuksen läheltä.

Aleksein toiveena oli päästä sukunsa jäsenten joukkoon Nurmoilan kalmistoon, ja tämä toive toteutuu. Kebiet mullat!

PENTTI JORMANAINEN
VEIJO SALOHEIMO
Kirjoittajat ovat vainajan ystäviä

Lend-market Stockmannin tilalle Pietarissa

Pietarin keskustan Nevsky Centre -kauppakeskukseen tulee Stockmannin herkun tilalle Lend-supermarket. Stockmann lopetti toimintansa kauppakeskuksessa helmikuun alussa. Lend on korkealaatuisiin ja keskimääräistä kalliimpiin elintarvikkeisiin keskittyvä kauppaketju.

Stockmann luopui tavarataloliiketoiminnastaan Venäjällä myymällä venäläisen tytäryhtiönsä AO Stockmannin Reviva Holdings Limited -yhtiölle 1. helmikuuta. Kauppahinta oli viisi miljoonaa euroa, ja samalla merkittävät vuokravastuut siirtyivät uudelle omistajalle.

Reviva omistaa kansainvälisen Debenhams-tavarataloketjun venäläisen franchising-yhteistyökumppanin, Deb-russin. Reviva otti vastuulleen kaikkien seitsemän Venäjän tavaratalon toiminnan ja se suunnittelee siirtävänsä tavaratalot vaihteittain Debenhams-tavaramerkin alle ensi vuoden alkuun mennessä.

Stockmann jatkaa Venäjällä toimintaa kiinteistöomistajana. Pietarin Nevsky Centre -kauppakeskuksessa Revivasta tuli helmikuusta alkaen kauppakeskuksen pitkäaikainen päävuokralainen. Stockmann luokittelee kauppakeskuksen kiinteistöomaisuudeksi 1.2.2016 lähtien, koska tiloja ei enää käytetä yhtiön omaan liiketoimintaan.

Ryynäsen teos Karjalatalon pääaulaan

Karjalan Liitto on saanut lahjoituksena taiteilija **Eva Ryynäsen** Rantoja-teoksen. Suurikokoinen puinen veistos on esillä Karjalatalon ala-aulassa Helsingissä. Teoksen lahjoittivat Karjalan Liitolle arkkitehdit **Aila** ja **Aatos Issakainen**.

Vuonna 1977 valmistunut taideteos tehtiin Opexpo-näyttelyyn Savonlinnan oopperajuhlien yhteyteen. Aila ja Aatos Issakainen kuratoivat sinne Puu elää -näyttelyä ja näyttelyyn etsittiin puuveistäjää. Työn alla ollut jyrkevä puuveistos, valmistui näyttelyyn.

UUTISIA KARJALASTA

Kielikilpailusta lisäpisteitä pääsykokeissa

Petroskoissa pidettyyn karjalan, vepsän ja suomen kielen aluekilpailuun osallistui yhteensä 88 koululaista Karjalasta ja Pietarista. Petroskoin yliopisto on lupautunut, että kielikilpailun voittajat saivat lisäpisteitä pääsyutkinossa ainakin joissakin tiedekunnissa. Yläluokkalaistalle on jo luvattu kahdeksan pistettä, jos he pyrkivät opiskelemaan pääaineena suomea, karjalaa tai vepsää yliopiston filologisessa tiedekunnassa.

Aluekilpailu pidettiin tänä vuonna 20:tta kertaa. Kielikilpailussa oli osallistujia Aunuksen, Prääsän, Kalevalan, Karhumäen, Suojärven, Kontupohjan ja Äänisenrannan piireistä sekä Petroskoista, Kostamuksesta ja Pietarista.

KIELIKILPAILUN VOITTAJIA:

► Helli Palmgren, Petroskoin suomalais-ugrilainen koulu, 11. luokka, suomi. ► Valeria Gvatšliani, Petroskoin suomalais-ugrilainen koulu, 9. luokka, suomi. ► Milena Stepanova, Jessoila, 4. opintovuosi, livvi. ► Dmitri Kalevitš, Jyskyjärvi, 4. opintovuosi, varsinaiskarjala. ► Milana Karpova, Kalajoki, 4. opintovuosi, vepsä. ► Ivan Kalmykov, Vieļjärvi, 7. opintovuosi, livvi. ► Tatjana Bumbul, Jyskyjärvi, 7. opintovuosi, varsinaiskarjala. ► Daniil Lonin, Petroskoin suomalais-ugrilainen koulu, 7. opintovuosi, vepsä. ► Darja Pavlova, Kotkatjärvi, 10. luokka, livvi.

Katso ja kuule karjalaisia tv- ja radio-ohjelmia

Vaasan heimopäivillä nähtiin useita petroskoilaisia toimittajia työssään. Ohjelmat voi nähdä ja kuulla myös Suomessa. Esimerkiksi **Leena Karpovan** raportti löytyy osoitteesta <http://vk.com/kodirandaine>. Sen voi hakea myös osoitteesta <http://tv-karelia.ru> kirjoittamalla hakukenttään sanan ”Kodirandaine”.

Olga Ognevan tv-ohjelman ”Karjalan Sivistysseura täyttänyt 110 v” voi hakea Youtubesta osoitteesta <http://youtu.be/AmF4jE1Zq3c>.

Tverin Karjalan kulttuuriautonomia vietti 25-vuotisjuhliansa Tverissä. Kuorot esiintyivät ja puheissa muisteltiin menestyksen taivalta.

Tverinkarjalaisten kansallinen kulttuuri- autonomia 25-vuotias

Tverin kaupungissa oli juhlapäivä, kun Tverinkarjalaisten kulttuuriautonomia vietti 25. syntymäpäiväänsä 18. maaliskuuta A. M. Gorkin tieteellisen kirjaston salissa. Me suomalaiset ystävät kävimme onnittelemassa heitä. Pikamatkalle osallistui Tverinkarjalaisten ystävät ry:n puheenjohtaja **Ari Burtsoff** ja hallituksen jäsen **Marja Torikka**.

Runsas neljännesvuosisata sitten Tverin alueella asuvat karjalaiset perustivat Tverinkarjalaisten kulttuuriseuran, joka nimettiin muutamia vuosia myöhemmin Tverinkarjalaisten kansalliseksi kulttuuriautonomiaksi. Yhdistyksellä on 11 piiriautonomiata eli alaosastoa. Nykyinen puheenjohtaja on **Nikolai Turičev** ja sihteerinä, monitoimijana toimii hänen sisarensa **Zoja Turičeva**.

Juhlapäivä alkoi juhlapöytäkokouksella, jossa aluksi puheenjohtaja eli *preda pagizi tverinkarielaksi* muistuttaen, että vuonna 2017 tulee kuluneeksi 400 vuotta karjalaisten suuren muuton alkamisesta. Marraskuussa 2017 on tarkoitus järjestää *šuu-ri pruazniekkä*. Hän kiitteli kaikkia, jotka ovat vuosien aikana työskennelleet kielen ja kulttuurin eteen ja kertoi menneistä ja nykyisistä kulttuuritapahtumista, julkaisuista, kielen opetuksesta ym.

Puheenjohtajan katsauksen jälkeen eri piirien edustajat kertoivat kuluneen vuoden saavutuksista.

Totta kai myös taloustilanne selvitettiin, ja yhdistyksen toimihenkilöt valit-

tiin uudelleen yksimielisesti. Keskustelu oli vilkasta, mutta valitettavasti se käytiin suurimmaksi osaksi venäjäksi. Väkeä oli runsaat 40–50 henkeä, ja lisää saapui, kun juhlapöytäkokouksen jälkeen alkoi itse juhla.

Juhlan hauskoina juontajina oli nuori aviopari: **Oleg Jevgrafov**, Tverin Kariela -nuorisoseuran *preda* ja saman seuran aktivisti **Marina Jevgrafova**. Lukuisten puheiden ja onnittelevien lomassa esiintyivät muunmuassa paikalliset laulu-yhtyeet Karielan Koivuine ja Virzi sekä lasten musiikki- ja tanssiryhmät Spirovasta ja Lihoslavlista.

Kaupunginjohtaja **Aleksandr Korzin** joutui lyhyiden onnittelevien puheiden jälkeen kiirehtimään samanaikaisesti vietettävään Krimin valtauksen kaksivuotispäivän juhlintaan, mutta muilla onnittelevilla ja puhujilla ei onneksi ollut kiirettä. Paikalla oli monia tuttuja kesämatkoilta, majapaikkojen emäntiä ja isäntiä, museoiden ja kirjastojen työntekijöitä, yliopistoväkeä...

Suomalaiset ystävät veivät tuliaisiksi kuvakoostetaulun sekä lupauksen kustantaa tverinkarjalankielinen kirja. Ari Burtsoff piti onnittelevan puheen tverinkarjalaksi. Saimme kiitostaulut kumpikin ja kotiin vietäväksi monelle tverinkarjalaisten ystävälle. Meistä pidettiin siellä karjalaiseen tapaan hyvää huolta, mistä erityinen kiitos kaikille!

MARJA TORIKKA
ARI BURTSOFF

Yksi, kaksi – karielakši – tverinkarjalankielinen lastenkirja

Kielen ja historian instituutissa Petroskoissa ilmestyi talvella varsin hauska lasten runokirja. Kirjan toimitti instituutin tutkija **Irina Novak**, tieteellisesti tarkisti **Aleksandra Punzina** ja kuvitti **A. N. Trifanova**.

Kirjaseen kuvitus on mustavalkoinen. Kannessa ilmeikkäiden lasten kuvien alla on kuvarivi vanhoista käspaikoista. Runot on ryhmitelty: Kuin lugiečettih, Kuin driäzniečettih, Lapšin viržyzie, Čieppiviržyzie, Laulut ja Kuin baibatettih lapšie.

Irina Novak on kerännyt runot instituuttiin 1950-luvulla kerätystä aineistosta. Tuolloin tverinkarjalaisia haastateltiin paljon ja haastattelut nauhoitettiin. Vielä tuohon aikaan karjalaiset lapset virpoivat palmusunnuntaisin. Tverinkarjalassa virtottiin pajunoksalla sukulaisia ja naapureita lukien loru: ”Virvinpuut, varvinpuut, tuorehekši, tervehekši. Kuluu kettu muah,

uuzine šijah – vuuvekši tervehekši! Šiula vičča – miula Äjjänäpiänä ruškje jäiččä.”

Tämä on yleisimpiä ketjurunoja. Siinä on jotain tuttua meillekin: ”Muariezeni, Duariezeni, muamoš kučču kodizeh, peldozista peräčči, aittazista alačči. Yö pimiikkäne, kaivo šyvakkäne, vezi vilukkane, gorniččazet korgiezet, lesniččazet libiezet. Ken nämä luadi? Kirveš nämä luadi. Missä kirveš? Kannon piässä. Missä kando? Kaššešša. Missä kaški? Tuli polti. Missä tuli? Tuhkazina. Missä tuhkat? Zezi vei. Missä vezi? Härgä ryyppäi. Missä härgä? Iskietty. Missä lihat? Madouvuttih. Missä mavot? Kukko nõkki. Missä kukko? Kukkarošša. Missä kukkaro? Lippahašša. Missä lipaš? Aitašša. Missä aitta? Nurmeudun. Missä nurmet? Neido niitti. A missä neido? Taivahašša. Kuin hiän nouzi? Tammizilla skammizilla, raudazilla regyzillä, koivuzilla

korjazilla, veičen nõkkazilla, nieglan peräzillä, šilmän teräzillä. Midä hiän ruadau? Kamkua kuadau, šulkua šoudau. Tyttözillä töpystä, brihazilla kušakkua, naizilla našulkuo, mužikoilla luzikkua, lapšilla lentočkuo, hukilla hurštie, kondeilla koštuo, jäniksillä jäislinčiä, harakoilla hattarua, čirkuzilla kakkarua, piäkšyziillä priänikkiä, muilla nikellä nimidä Kuin händä šuaha? Kirkillä, korkilla, lötön šorkilla, kuldazilla kl'ukkazilla, hobiezilla labiezilla, šavizilla šuappuazilla. Kivyzillä kindahilla.”

Tämän tyyppinen runous opetellaan ulkoa. On mukava kilpailla, kuka muistaa eniten runoja tai pisimmän.

Kirja alkaa: ”Yksi, kaksi – karielakši, kolme, nellä – veniäläkši, viizi, kuuži – rokka uuzi, šeiččimen šego, kahekšan kado, yhekšan yhä, kymmenen pyhä.”

MARJUKKA PATRAKKA

KESÄMATKAT UHTUALLE PETRUNPÄIVÄN PRUASNIEKKAAN

Uhtua-Seura täyttää tänä vuonna 25-vuotta ja toteuttaa juhluvuoden kunniaksi kaksi bussimatkaa Uhtualle

5 päivää: 9.–13.7. – paluu Jyskyjärven kautta
4 päivää: 11.–14.7. – yksi yö Venehjärvellä

- suomalaiset turistibussit, käytössä myös kiertoajeluihin ja paikallisretkiin Uhtualla
- karjalainen perhemajoitus
- ryhmäviisumi
- paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä, sitovat ilmoittautumiset 1.6. mennessä

Katso lisätietoja matkoista, reitit, aikataulut ja hinnat: www.uhtua.info > Ajankohtaista-osio

Tulkua tervehenä!

Päiväntäšavuš- pruasniekka šamanien tavalla

Šuuri kevätpäiväntäšavuš-pruasniekan päivierahina Kalevalašša oltih tietäjät, šamanit, muinoismusiikin šoitattajat. Pivon piätapah-tumana oli muajilman šuurimman unipyytjän luatimini.

Karjalua pietäh voimakkahana, puhtahana ta pyhänä paikkana, täštä kerrottih šamanit ta tietäjät, kumpaset kerävyttih Kalevalašša 19.–23. kevätkuuta. Hyö kerrottih luonnon šuojelun ta kanta-tuattojen muiston tärkeveštä.

Kevätpruasniekkah kerävyttih eri kanšojen etuštajat, kaikilla on erilaiset perintehet, vain kaikkie yhistäy luonto. Joka rahvaš on omalla tavalla yhtevyksesä luontoh.

Šuurin unipyytäjä Kalevalah. Kalevalan eläjät ta vierahat tutušuttih šamanien ta noitien kulttuurih ta šuojeluesineh. Esimerkiksi, muasteri-oppiloissa kerrottih miten luatie unipyytäjä. Tavallah unien pyytäjät ollah pienet.

Ka pruasniekan keškihenkilönä oli **Bi-bigul** šamaani. Hiän on Bahsi-šuvun Šamaani ta Čingishanin jälkeläini ta hänen nimi merkiččöy kukkien emäntä. Juuri hiän luati šuurimman unijen pyytäjän. Še on 22-metrini ta läpimitaltah še on šeiččemen metrie.

– Mie rupien luatimah šitä šekä Guinnessin šiäntöjen mukah, jotta šamanien ta pakanallision šiäntöjen mukah, jotta še olis tovellisena ta šillä olis voimua, jotta ihmiset voitais pyytyä hyvvyä tältä šuojeluesineheltä, kerto meilä Bibigul ennen ruavon alkamista.

Unipyytjän luatimiseh Bibigul käytti pajuokšie, hamppuo ta koristi šitä lentoil-

la ta turkiksilla. Kun Bibigul ruato, rahvaš piti iluo.

Voimua ta energijua kalakeitošta ta etnomusiikista. Šaamelaini noid **Nadja Fenina** keitti šamaanien kalakeittuo ta lisäsi šiih tunturiheiniä. Hiän šano, jotta ruuvan laittamisešša emännän pitäy laulua, šilloin ruoka tulou makieksi.

Nadja keitti, a rahvaš hänen ympäri laulettih lauluja. Ta viimesenä tehtävänä šamanien kalakeiton keittämisešša on še, jotta šamanin pitäy šytyttyä katajavičča tulešta, millä kalakeittuo keitetäh ta laškie palaja vičča keittoh. Näin pitäy luatie kolme kertua, a rahvahan pitäy karjuo: ”ole tervehenä”.

Illalla vierahie otettih vaštah Šamaani-kotašša. Šielä järješsettih etnisen musiikin konsertti. Enšin esiinty Drum tam tam -joukko Murmanskista, hyö ilosešti šoitettih rumpuilla. Rumpujen iäni antau šuurta energijua kuulijilla, šentäh kun šoitattajilla ičellä on äijän energijua, yhellä kiällä hyö šoitetah yhellä rumpulla, toisella kiällä toisella ta vielä keritäh jalalla iskie helysimellä.

Konsertissa oli šamoin karjalaisilla tuttuja kantelen iäniä. Autentika-duo jatko ohjelmua, hyö iče šepitetäh ta šoitetah vanhoilla etnošoitimilla rauhallista musiikkie. Tämä musiikki on tarkotettu meditaatioilla. Kun panet šilmät umpeh, šuau kuvitel-la kaunehie tunturin maisemie: kaunisti kešäyötä tahi kevätuomenešta.

Tuokah šuojeluesineh lykkyö Kalevalalla. Illalla 22. kevätkuuta Bibigul lopetti oman ruavon ta Kalevalašša nyt šuau nähä šuurimman unipyytjän. Iče Kalevalan rahvaš oltih eri mielin täštä tapahtumašta, toisilla tämä mielytti, toisilla ei.

Pruasniekašša olijat kalevalaiset oltih hyvällä mielin, hyö ollah valmehie ottamah vaštah kaikkie uutta ta tutušuo uuih kulttuurih. **Lidija Nikolajeva** eläy Mosko-vašša, ka šyntysin on Jyškyjärveštä päin ta joka kevätkuu viettäy Kalevalašša:

Nyt Kalevalašša (Uhtualla) on luajittu muajilman

– Miula on oikein hyvä mieli, milma aina kiinnoštou, kun tulou mitänih uutta ta aina šuan mitänih uutta tietyä. Tiälä on järješetty koiraval’pahuškilpailuja, nyt on mänöššä tämmöni tapahtuma. Miušta on ylen mukava, još rahvaš ruvetah tänne käymäh, pakajamah, kertomah uutta mukavaa ta järještämäh mukavie tapahtumie, šelitti Lidija Nikolajeva.

Toivottovašti tämä šuojeluesineh tuou Kalevalan mualla lykkyö ta šuojauu šitä pahašta.

ULJANA TIKKANEN,
Oma Mua

Šuuri kevätpäiväntäšavuš-pruasniekka piettih Kalevalašša 20. kevätkuuta.

Suurin unipyyttäjä. Bibigul luati šitä šekä Giessin šiäntöjen mukah, jotta šamanien ta pakanallision šiäntöjen mukah.

Drum tam tam -joukko on Murmanskista. Hyö ilosešti šoitettih rumpuilla. Rumpujen iäni antau šuurta energijua kuulijilla, šentäh kun šoitajilla icellä on äijän energijua.

Pruasniekan keškihenkilönä oli Bibigul-šamaani. Hiän on Bahsi-šuvun Šamaani ta Čingishanin jälkeläini ta hänen nimi merkiččöy kukkien emäntä.

Karjalaisten VIII keräelmä kiehui

Karjalaisten VIII keräelmä pidettiin maaliskuisena perjantaina Petroskoissa ja lauantaina Veskelyksen kylässä.

Petroskoissa pidettiin viralliset tervehdyspuheet Karjalan tasavallan päämies **Alexandr Hudilainen** etunenässä, kuultiin keräelmän valtuuston puheenjohtajan **Tatjana Kleerovan** selonteko kuluneesta toimintakaudesta sekä valtuuston jäsenten **Natalja Antonovan** ja **Vladimir Lukinin** katsaukset karjalan kielen tilanteeseen.

Hudilainen kiitteli puheessaan Karjalan Kielen Kodin toimintaa Vieljärvellä ja yhteistyötä tasavallan hallituksen sekä paikallisten asukkaiden kanssa ja totesi nuorten suhtautumisen karjalan kieleen paranevan.

Päämies harmitteli ikävää maailmantilannetta ja heikentynyttä taloutta sekä korosti paikallisen älymystön merkitystä kehittämistyössä.

Kleerovan selostus valtuuston kolmi-

vuotisen toiminnan saavutuksista oli pitkä. Erityisesti korostui karjalan kielen kehittämiseen ja julkaisutoimintaan kohdistunut työ.

Natalja Antonova, kieliaktivisti ja varhaiskasvatuksen kehittäjä, ilahdutti keräelmön osallistujia esitelmällään karjalaisten kielellisestä ja yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta. Suosionosoituksista ei ollut tullakaan loppua.

Puheessaan Natalja suomi riemastuttavasti sanankääntein karjalan kielen kehittämiseen liittyviä toimia, poliittisia ja julkilausuttuja intentioita ja todellisuutta.

Itämerensuomalaista resurssikeskusta ei ole saatu kolmeen vuoteen pystyyn. Karjalankielisiä kansanteattereita hävitetään ja samaan aikaan kyliin syntyy kyläteattereita. Kielen kehittämisestä ja siitä, mikä murre pitäisi ottaa virallisen kirjakielen kehittämisen pohjaksi, on kaikilla mielipiteensä, niilläkin, jotka eivät karjalaa osaa eivätkä käytä.

Yliopistosta hävitettiin kokonainen tiedekunta korkea-asteen koulutuksen optimointiin vedoten. Samaan aikaan kehitetään etnokulttuurisen opetuksen konseptia. Natalja ehdottaa, että konseptiin lisättä-

isiin karjalankielinen alkuopetus. Karjalan kieli pitäisi saada opetuskieleksi ainakin muutamiin oppiaineisiin, nyt se on vain harvakseltaan opetettu oppiaine, josta ei voi suorittaa kansallista koetta.

Kiinnostus omaan kieleen ja kulttuuriin on kasvamassa, kiellensä kerran menettänyt kansa etsii itsetuntoaan sekä alueellista, historiallista ja kulttuurista identiteettiään kielen kautta.

Kiitosta Natalja antoi Karjalan Kielen Kodin toiminnalle. Kodin pystyttäminen on osoitus kansalaisten vahvasta itsetunnosta ja vahvasta tahdosta. Karjalan kieli elää ja kehittyy sosiaalisessa mediassa ja nettisivuilla.

Keräelmä, joka normaalesti kokoontuu neljän vuoden välein, oli kutsuttu koolle, vaikka vasta kolme vuotta oli kulunut edellisestä, Präässä pidetystä edustajainkokouksesta. Syynä tähän oli kesäkuussa Lahdessa pidettävä suomalais-ugrialaisten kansojen maailmankongressi, johon keräelmön tuli valita Karjalan tasavallan edustajat.

Karjalaisilla on maailmankongressissa 20 hengen kiintiö, josta tverinkarjalaiset käyttävät viisi, suomenkarjalaiset kolme ja

Veskelyksessä Karjalaisen VIII kerähmön edustajat neuvottelivat tiiviisti muun muassa piirinsä ehdokkaista valtuuston jäseniksi seuraavan neuvotiskauden ajaksi. Keskellä Karjalan Kielen Kodista tutut naiset Nina Barmina (takana) ja Nadežda Kalmykova.

Karjalan tasavallan karjalaiset 12 paikkaa. Yllättäen kesken perjantain ohjelmaa valtuuston jäsen **Viktor Bogdanov** otti esille delegaattien valinnan, jonka alun perin piti olla lauantain ohjelmassa. Tasavallan vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi oli päätetty lähettää vain viisi delegaattia ja delegaattit oli jo valittu. Bogdanov julkisti nimilistan.

Tämä sai kerähmön kiehumään.

Asiasta äänestettiin. Paikalla olleista 78 valtuutetusta 72 äänesti Bogdanovin esityksen puolesta, neljä vastaan ja kaksi tyhjää.

Delegaattien valinta Lahden kongressiin nostettiin uudelleen keskusteluun lauantaina, kun edustajien kokous jatkui Veskelyksen kylässä.

Suuri osa delegaateista tunsivat itsensä petetyiksi ja koki, että päätös oli ulkoa saneltu. Myös valtuuston työn menestyksellisyydestä ja kerähmön loppulauselman sisällöstä keskusteltiin kiivaasti leppoisasti sujuneiden karjalaishankkeiden esittelyjen jatkeeksi.

Kerähmön valtuuston jäsenten valinnat etenivät sulassa sovussa, mutta puheenjohtajan valinnasta syntyi tiukka äänestys. Karjalan Rahvahan Liiton edustajat esittivät Tatjana Klerovan vastaehdokkaaksi **Aleksei Tsikarevin**. Klerova jatkaa tehtävässään äänin 35–25.

Karjalaisten kerähmön ensimmäinen

nykymuotoinen edustajakokous pidettiin 1991 Aunuksessa. Siitä lähtien kerähmön loppulauselmassa on ollut yksi vakioaihe: karjalan kielelle on varmistettava lainsäädännöllä valtiollisen kielen status Karjalan tasavallassa.

Neljännesvuosisata on nyt kulunut eikä keskustelulle karjalan kielen virallistamisesta vieläkään näy loppua. Vaatimus on edelleen kerähmön loppulauselmassa. Karjalan lainsäädäntökokoukselle tullaan esittämään lakiehdotus. Sen mukaan Karjalan perustuslakiin on tehtävä muutokset, jotka tähtäävät siihen, että karjalan kieli saa valtiollisen kielen aseman Karjalan tasavallassa.

Kerähmön jälkeen vain viiden virallisen delegaatin valintaan tyytymättömät karjalaisjärjestöt ovat valinneet lisää edustajia Lahdessa kesäkuussa pidettävään suomalais-ugrialaisten kansojen maailmankongressiin. Järjestöjen mukaan maailmankongressin ohjesääntö antaa tähän mahdollisuuden. Asiasta on keskusteltu kongressin sihteeristön sekä konsultaatiokomitean kanssa. Komitean tehtävänä on ratkaista valtuuskuntien muodostamisen kiistanalaiset kysymykset. Joka tapauksessa tarkkailijat voivat osallistua kongressiin.

Eeva-Kaisa Linna

Kerähmö

- Karjalaisten kerähmö eli edustajain kokous kokoontuu kerran neljässä vuodessa. Tavoitteena on puolustaa karjalaisten oikeuksia perustuslaillisin keinoin sekä tukea valtiollista politiikkaa.
- Edustajien kokouksessa pohditaan karjalaisten perinteisen kulttuurin ja kielen vaalimista, kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä.
- Kerähmöjen välisenä aikana korkeinta päätäntävaltaa käyttää valtuutettujen neuvosto, jota johtaa edustajien kokouksen valitsema puheenjohtaja. Kerähmön ohjelman toteuttaminen on tasavallan kansallisuuspolitiikan ministeriön vastuulla.
- Valtuutettujen neuvostossa on kaikilla tasavallan piireillä edustajansa: Petroskoilla kuusi, Aunuksella, Prääsällä ja Kalevalalla kaksi kullakin ja muilla piireillä yksi. Neuvosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.
- Edustajainkokouksessa karjalaisilla on 88 valtuutettua.
- Tverinkarjalaisilla on kokouksessa oma edustuksensa. Suomesta kutsutaan virallisesti Karjalan Sivistyseura, Karjalan Kielen Seura sekä Lydylläinen seura.

Pakolaisuus ja rajat teemana Tie Vianaan -symposiumissa

Joka toinen vuosi pidettävä Tie Vianaan -symposium järjestetään kymmenennen kerran 27.–28.8.2016 Kuusamossa. Tänä vuonna symposiumin teemaksi on valittu ajankohtainen pakolaisuus ja rajat.

Esitelmissä käsitellään karjalaisten Suomeen suuntautunutta pakolaisuutta lähinnä 1920–1930-luvuilla sekä pakolaisten että pakolaisia vastaanottaneiden kokemusten pohjalta. Kodin jättämisen kokemukset koskevat myös karjalaista siirtoväkeä.

Perinteikkään Kuusamo-opiston remontista johtuen symposium pidetään Kuusamon lukiolla. Kuusamosta löytyy useita majoitusmahdollisuuksia.

Symposiumin järjestää Kuusamo-opisto, yhteistyössä ovat mukana Kuusamon kaupunki, Karjalan Sivistysseura ja muut Vienan Karjalan asioita harrastavat tahot.

LAUANTAI 27.8.

11.00–12.00 Lounas (omakust.).
12.00–12.15 Tilaisuuden avaus.
12.15–13.00 FT Katja Hyry: Meistä jäi taas jälki - miten Vienan pakolaiset etsivät paikkaansa ja kertoivat kokemastaan.
13.00–13.30 YTM Tuulikki Halla (Karjalan Sivistysseura): Vallien sisällä, vallien ulkopuolella - pakolaiselämää Kymminlinnassa Timo Tervosen muistelemana.
13.30–14.00 Kahvi (omakust.).
14.00–14.45 Tutkijatohtori Heli Kananen (Jyväskylän yliopisto): Ortodoksisen siirtoväen vastaanotto ja sopeuttaminen sodanjälkeisessä Suomessa.
14.45–15.30 Kotiseutuneuvos, HuK, lehtori Helena Palosaari: Lämsänkylän historia pakolaisten vastaanottajana.
15.30–16.00 FL Jouni Alavuotunki: Muistoja kahden vienalaissukupolven elämästä Kuusamossa 1920-luvulta nykypäivään.
Päivä päättyy opastettuun käyntiin matkamiehen ristillä Kajaanintien ja Lämsänkyläntien risteyksessä, noin 8 km Kuusamon lukiolta. Kulkua omilla autoilla.

SUNNUNTAI 28.8.

10.00–10.45 Lehtori Seija Jalagin (Oulun yliopisto): Ketjupakolaisia - Itäkarjalaisten lähtö salaa Suomesta Ruotsiin toisen maailmansodan jälkeen.

10.45–11.30 FM Sami Kallio: Heimosodat pakolaisuuden käynnistäjänä.
11.30–12.30 Lounas (omakust.).
12.30–13.15 FM Samu Sarviaho (Oulun yliopisto): Rajankäyntiä - rajojen historiaa Vienan Karjalassa ja Pohjois-Suomessa.
13.15–14.00 Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa Leo: Henkinen raja.
14.00 Päätöskahvi (omakust.).

Osallistumiskustannukset:

Esitelmätilaisuuksiin ja muuhun ohjelmaan on vapaa pääsy. Tilaisuuksiin ei tarvitse ennakoon ilmoittautua. Symposiumiin osallistujilla on mahdollisuus ostaa molempien päivien lounas ja kahvi Kuusamon lukion oppilasravintola Salviasta. Lounaan hinta lauantaina 12 € ja sunnuntaina 15 €. Kahvin hinta 6 €. Oppilasravintola Salvia edellyttää lounas- ja kahvilippujen oston ennakoon. Lounas- ja kahvilippuja voi ostaa 15.8.2016 asti Kuusamo-opiston toimistosta p. 050 444 1157 tai opisto(at)kuusamo.fi.

Tiedustelut, ilmoittautumiset

ja majoitusvaraukset: Kuusamo-opisto, Kitkantie 35, 93600 Kuusamo, www.kuusamo-opisto.fi, puh. 050 444 1157, sähköposti opisto(at)kuusamo.fi.

HEINÄ-ELOKUUSSA 2016 VUOKKINIEMEEN!

(KÄYNTI MYÖS VENEHJÄRVELLÄ)

Vuokkiniemi-seuran perinteinen matka Vuokkiniemeen järjestetään 29.7.–2.8.2016 Lähtö on Kajaanin rautatieasemalta perjantaina 29.7 klo 15.00 ja paluu tiistaina 2.8. iltapäivällä Kajaaniin. Kuljetuksen järjestää Tilausmatkat Oy, jolta Vuokkiniemi-seura on tilannut matkan. Heidän kauttaan saa myös tarkimmat tiedot mm. matkalle tarvittavista papereista.

Hinta 100 e + ryhmäviisumikulut 70 e, yhteensä 170 e. Mikäli lähtijöitä on yli 30 henkilöä, hinta on 70 e + ryhmäviisumikulut 70 e eli yhteensä 140 e.
Huom! Passin tulee olla voimassa 6 kk matkan päättymisestä

Lisätietoja: Matka-Moilanen oy p. 017-2633323
www.tilausmatkat.info
Kauppakatu 55-57 70110 KUOPIO

Tällä hetkellä tiedossa olevat praasniekkamatkan tapahtumat:

Sunnuntaina 31.7. Vuokkiniemen pruasniekka Ontsin aukiolla (Ontsin talon kylämuseo on myös avoinna).

Maanantaina 1.8. Autoretki Venejärven kylään, jossa tutustumme laajemmin Wienan historiaan. Muut ohjelmat tarkentuvat myöhemmin! Seura järjestää myös perinteisen kyläkierroksen, jonka avulla saa laajemman kuvan ihmisten ja kylän arjesta ja ennen kaikkea historiasta.

Majoituksen (yösi ja ruokailu) hinta on noin 40–45 euroa/yö/hlö.

Maksetaan käteisellä suoraan majoittajalle.

Vienan karjalan murre on vielä voimissaan Vuokkiniemellä, joten siellä on helppo päästä puheisiin myös paikallisen väen kanssa.

Matkan tarkemmat ohjeet ja viisumiin tarvittavat lomakkeet lähetämme ilmoittautuneille kesäkuun lopussa! Sitovat ilmoittautumiset viimeistään torstaina 23. kesäkuuta.

Kerro ilmoittautuessasi:

- yhteystietosi (nimi, osoite, puhelinnumero, sähköposti)
- tarvitsetko majoituksen vai majoitutko sukulaisissa
- osallistutko ryhmäviisumiin

Mikäli olet kiinnostunut matkasta Vienan Karjalaan ja Kalevalan maisemiin niin ota yhteyttä: Tuula Takamäki puh. 040 7193201 tai tuula.takamaki(at)saunalahti.fi (iltaisin)
Asmo Kallio puh. 050 3720443 tai aokallio(at)gmail.com

Tulkoa tervehenä!

LAUKUNKANTAJAT

TOUKOKUU 2016

Tavoitteena normitettu kieli

Eila Jahnin äiti **Aino**, omaa sukuaan **Pisto**, syntyi 1926 Suojärvellä Leppäniemen Pusoisvaarassa 13-lapsiseen perheeseen. Hänen vanhempansa olivat **Pisto Van'a** ja **Marffa Härkin**. Kodissa tunnustettiin ortodoksiuskoa, puhuttiin varsinaiskarjalaa ja perhe lähti kaksi kertaa evakkoon.

Hämäläisen miehen kanssa avioitunut Aino kääntyi luterilaiseen uskoon. Ainon kohtalo on kova, hän menetti oman äitinsä ollessaan pieni tyttö, kotinsa, kiелensä ja uskontonsa – melkein koko identiteettinsä. Vain harvoin arjen elämässä kieleen livahti karjalankielisiä sanoja kuten ”kouffi” ja ”čuaju”.

Uhtualaisjuurinen **Eeva-Kaisa Linna** ja Eila Jahn ovat huolissaan karjalaisen identiteetin säilymisestä ja karjalan kielen tulevaisuudesta.

Eila toimii Suojärven Pitäjäseurassa ja Helsingin Suojärvi-seurassa. Pari vuotta sitten perustettiin kielityöryhmä ”Karjalan kieliruadajat”, jonka tehtävänä on edistää varsinaiskarjalan asemaa Suomessa.

EKL Kotimaisten kielten tutkimuskeskus (nykyisin Kotimaisten kielten keskus) on julkaissut vuonna 2010 karjalan kielikartan, jossa esitetään kielitieteellisin perustein alueet, joilla karjalan kieltä, lyydin kieltä ja suomen kielen karjalaismurteita puhutaan. Arjen puheessa hämmennystä aiheuttaa erityisesti varsinaiskarjalan jakaminen vienaan ja eteläkarjalaan. Karjalan tasavallassa varsinaiskarjala tarkoittaa lähinnä vienankarjalaa, koska sen pohjalta on kehitetty kirjoitettu kielimuoto.

Jotkut evakkotaustaiset haluaisivat puhua heille läheisestä kielimuodosta etelä- tai suvinkarjalana. Lingvisti kun en ole, uskallankin esittää, että tilanteen selkiyttämiseksi olisi hyvä, jos arjessa puhuisimme vienankarjalasta, livvinkarjalasta ja varsinaiskarjalasta.

EJ Karjalan kieliruadajat haluavat puhua varsinaiskarjalasta. Varsinaiskarjalaa puhuttiin erityisesti Laatokan pohjoispuolisessa Raja-Karjalassa. Varsinaiskarjalan lähin sukulaiskieli on tverinkarjala. Tarkkaa tietoa karjalan kielen puhujien määrästä ei ole Suomesta eikä Karjalan tasavallastakaan.

Toisin kuin vienankarjala ja livvinkarjala, varsinaiskarjala on normittamatta. Varsinaiskarjalalla ei ole omaa kielioppia, sanakirjaa eikä oppikirjoja ja niiden saaminen taas edellyttää kielen tutkimusta ja kielitieteilijöitä, joita on puuttanut. Kielityöryhmän tavoitteena on varsinaiskarjalan ja tverinkarjalan vertaileva tutkimus, jossa selvitetään mahdollisuudet kehittää näille kielille yhteinen kielioppi.

Sanakirjatyo on jo käynnissä, työtä tehdään **Aleksandra Punžinan** tverinkarjalan sanakirjan pohjalta. Kieltä voi puhua miltä pohjalta vaan, oma kielellinen viitekehys ja kieliosaaminen lähtökohtanaan, mutta kun kieltä kirjoitetaan ja kirjoituksia julkaistaan, tarvitaan normitettu kieli.

EKL Kielen kehittämiseen tähtäviä toimia on monenlaisia. Yhteisenä intressinämme tällä hetkellä näen Karjalan Sivistysseuran nettisivujen kääntämisen varsinaiskarjalaksi. Ne hän ovat nyt olemassa vienankarjalaksi ja livvinkarjalaksi sekä

Eila Jahn (vas.) ja Eeva-Kaisa Linna mieltävät yhdessä, miten karjalan kielen vaalimisesta pidetään huolta tulevaisuudessa.

osittain ruotsiksi käännettyinä; venäjän- ja englanninkieliset sivut ovat myös suunnitelmisamme. Mielestäni varsinaiskarjalaksi toimitetut sivut edistävät tämän kielimuodon näkyvyyttä sekä antavat kielimuodoista kiinnostuneille mahdollisuuden vertailla niitä.

EJ Kielityöryhmän suunnitelmissa on monenlaista toimintaa. Kielikerahmoja eli kielipiirejä kokoontuu Helsingissä, Joensuussa, Lieksassa, Valtimo-Nurmeksessa ja Tampereella. Kielipesät, satutunnit kirjastoissa, leikki- ja laulukerhot lapsille sekä nuorten kielikerhot olisivat erinomaisia toimintamuotoja kielen opettamiseksi lapsille. Kielipesiä tulee kuitenkin perustaa vain, jos kunta on mukana toiminnassa. Nuoria pyrimme saamaan mukaan esimerkiksi kielityöryhmän kautta.

Kielen oppimiseen tarvitaan materiaaleja. *Opassa da Opassu 1* -oppimateriaali on otettu käyttöön syksyllä 2015 alkaneissa kielikerahmoissa. Materiaaliin on kerätty varsinaiskarjalankielisiä murretekstejä sekä artikkeleita, joita opiskelijat voivat käyttää luku-, kirjoitus- ja käännösharjoituksina. Oppaan toinen osa on työn alla, samoin kuin varsinaiskarjalan kielen aapinen. Sen tausta-aineistona hyödynnetään erityisesti **Mihail Orlovin** tverinkarjalankielistä *Bukvaria*. ”Kuin kirjutat karjalaksi” -kurssit, jotka on järjestetty kaksi kertaa, innostavat kirjoittamaan omaa kieltä.

Karjalaisuus, eritoten karjalan kieli, joka voisi olla jopa oma äidinkieleni, jos asiat olisivat menneet toisin, kiinnostaa. Olen päättänyt oppia varsinaiskarjalan kielen ja haluan opettaa sitä omille ”bunukoillenikin”.

EKL Me karjalaisjärjestöt olemme aikamoisten haasteiden edessä karjalaisuuden edistämässä ja karjalan kielen kehittämässä. Meidän pitää pystyä tekemään yhteistyötä ja luottamaan toisiimme. Yhteistoimintaa tulee harjoittaa myös yli rajan Karjalan tasavaltaan.

Kesän karjalaiset menovinkit

TOUKOKUU

19.5. Mitä sukukansoille kuuluu? Kuopio. Lisätiedot: marja.lappalainen@castren.inet.fi.

20.-22.5. Kyykkä: Karjalan tasavallan henkilökohtaiset ja joukkuepelikilpailut. Kontupohja, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: Kontupohjan piirihallinto.

20.-22.5. Luontoretriitti, Helsinki, Kulttuurikeskus Sofia. Lisätiedot: reception@sofia.fi tai 010 277 900.

21.5. Kyykkää, Boris Karppelelän muistikilpailu – cup. Pirkolan urheilupuisto alkaen klo 10.00, Helsinki. Lisätiedot: 045 131 3948, email: kimmo.kuikka@gmail.com.

27.5. klo 17-18 Mitä sukukansoille kuuluu? Rovaniemi. Lisätietoja: marja.lappalainen@castren.inet.fi.

KESÄKUU

1.6. Kantele-yhtyeen Nuorisostudion 15-vuotispäivän juhlaohjelma. Musiikkiteatteri, Petroskoi, Karjalan tasavalta.

3.6.-18.9. Karjalan taiteen mestarit -näyttely, Karjalaisen taiteilijoiden näyttely (kuvataide, grafiikka, veistokset). Kuvataidemuseo, Petroskoi, Karjalan tasavalta.

10.-12.6. Karjalaiset Laulujuhlat Nurmeksessa. Lisätiedot: <http://www.karjalaiset-laulujuhlat.net>.

11.6. Karjalan tasavallan syntymäpäiväjuhla. Kostamus, Karjalan tasavalta.

11.6. Karjalaisen kulttuurin juhla. Uhtua (Kalevala), Karjalan tasavalta.

11.6. Karjalan piirakan festivaali. Hotelli Piipunpiha, Sortavala, Karjalan tasavalta.

15.-17.6. VII Suomalais-ugrialaisten kansojen maailmankongressi. Sibeliustalo, Lahti. Lisätiedot: www.lahti2016.fucongress.org.

17.-19.6. Karjalan Liitto ry:n karjalaiset kesäjuhlat, Seinäjoki. Lisätiedot: www.karjalanliitto.fi.

17.-19.6. Kansainvälinen suo-

malais-ugrialaisten kansojen, koreografi Viola Malmille omistettu festivaali Kargkucub. Petroskoi, Karjalan tasavalta.

18.6. Kyykkä: Uhtuan pruusniekan kansainväliset kilpailut. Uhtua, Kalevala-talo, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: Uhtu-seura (Uhtua/Kalevala).

18.-19.6. Karjalaisen pruusniekkajuhlat. Uhtua, Karjalan tasavalta.

18.6. Borovoin kyläjuhla. Borovoi, Karjalan tasavalta.

18.6. Kansainvälinen huumorin kyläfestivaali "Kindasovo". Kindasovon kylä, Prääsän piiri, Karjalan tasavalta.

24.-29.7. Karjalan kielen (livvin) ja kulttuurin intensiivikurssit järjestetään Nurmijärvellä Kiljavanrannassa Kiljavan opiston tiloissa. Lisätiedot: Karjalan Liitto 09 7288 170, toimisto@karjalanliitto.fi.

24.-26.6. Kyykkä: Europan gordoki-urheilun mestaruuskilpailut (kyykkä, venäläinen gordoki, eurogordoki). Pietari, Venäjä. Lisätiedot: Jyrki Juvonen, puh. 050 590 2911.

25.6. Luusalmen kylän 55-vuotispäivä. Luusalmi, Karjalan tasavalta.

27.6.-3.7. Karjalan kielen ja kulttuurin kurssi, kurssin teemana on karjalainen kyläkulttuuri ja siihen kuuluvat tavat, uskomukset ja perinteet. Lisätiedot: KSS:n toimisto 09 171414 tai toimisto@karjalansivistysseura.fi.

29.6.-3.7. Sommelo-musiikkijuhla. Kuhmo (Kainuu) ja Vienan Karjala, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: <http://www.sommelo.net/fi/> tai 044-250 1396 tai info@sommelo.net.

HEINÄKUU

1.7. Periodika-kustantamo täyttää 25 vuotta ja juhlii Petroskoissa, Karjalan tasavallassa.

2.7. Kansainvälinen suomalais-ugrialaisten kansojen kyläfestivaali "Suguvastavundu". Tšalnan kylä, Prääsän piiri, Karjalan tasavalta.

Vienalaisvene valmiina läh- töön.

Liljat kaunistavat pihaa Tverin Karjalassa.

5.-6.7. Sommelo-festivaali. Uhtua ja Haikola, Karjalan tasavalta.

6.-12.7. Karjalan kielen kurssi Tverissä (Karjalan tasavalta). Lähtö junalla 6.7. Suomesta, paluu junalla 12.7. Suomeen, henkilökohtainen viisumi. Lisätiedot: Eila Jahn 050 543 7362 tai eila.jahn@koulutusduo.fi.

9.7. Lamminpohjan juhla Elonpuu. Soutjärvi, Äänisenrannan piiri, Karjalan tasavalta.

9.-13.7. Uhtua-Seura ry:n jäsenille viiden (5) päivän juhlamatka Uhtualle. Lisätiedot: www.uhtua.info/index.php/ajankohtaista.

9.7. Lamminpohjan kesäjuhla, järjestäjänä Uhtu-seura. Uhtua, Lamminpohja, Karjalan tasavalta.

11.-14.7. Uhtua-Seura ry:n jäsenille neljän päivän juhlamatka Venehjärvelle ja Uhtualle. Lisätiedot: www.uhtua.info/index.php/ajankohtaista.

10.7. Haikolan 17. kirjallisuusfestivaali. Uhtua, Haikola, Karjalan tasavalta.

12.7. Petrunpäivä kesäjuhla ja Uhtuan kyläjuhla. Uhtua, Karjalan tasavalta.

17.-23.7. Valokuvaus-teematmatka Vienan Karjalaan ja Solovetskiin. Lisätiedot: sari.

heimonen@gmail.com tai +358 44 5671943 / Sari tai Facebookista: <https://www.facebook.com/groups/147520075433893/>
30.7.-2.8. Aunuksen muusikkufestivaalit. Aunus ja Prääsä, Karjalan tasavalta. Bussimatkoja (Matka-Ärrä Oy: lähtö Vaasasta läpi keskisen Suomen, (sis. matkan, majoitukset, ohjelma). Lisätiedot: Antti Koski 0500 712 903 tai a.koski@netikka.fi tai <http://aunuksenmusiikkifestivaali.com/> jossa festivaalipäivien ohjelma.

ELOKUU

5.-6.8. Kansainvälinen kalastusfestivaali "Laatokan saaristo". Hotelli Piipunpiha, Sortavala, Karjalan tasavalta.

6.8. Kižin regatta - kansainvälinen festivaali: Kižin saari, Karjalan tasavalta.

14.8. Marja Makovei -juhla Vuonnisessa, Karjalan tasavallassa.

21.8. Folklore-juhla Jyskyjärvellä. Jyskyjärvi, Karjalan tasavalta.

27.-28.8. Tie Viena -symposium, 10. kerran järjestettävän symposiumin teema: pakolaisuus ja rajat. Kuusamon lukio, Kuusamo. Lisätiedot: 040 444 1157 tai www.kuusamo-opisto.fi.

SYYSKUU

xx.9. Kansainvälinen kamaritaiteen festivaali "Syksyn lyyra". Filharmonia, Petroskoi, Karjalan tasavalta.

xx.9. Karjalan kirjallisuuden Brendojeville omistettu festivaali "Tas sunnunnanna minun alku". Nurmoilla, Aunuksen piiri, Karjalan tasavalta.

3.-4.9. Haikolan IV dokumenttielokuvafestivaali. Uhtua, Haikola, Karjalan tasavalta.

17.-19.9. Kyykkä: kansainväliset kyykkäkilpailut. Helsinki. Lisätiedot: Kansainvälinen kyykkäliitto.

Lista on koottu pääosin Uhtua-seuran verkkosivulta www.uhtua.info. Karjalan Heimo ei vastaa mahdollisista muutoksista kesäohjelmassa.